

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY HAŻLACH DO 2030 ROKU**

Spis treści

1.	Wnioski z diagnozy.....	3
	Ogólne informacje o gminie Hażlach.....	3
	Sytuacja demograficzna.....	4
	Przedsiębiorczość i rynek pracy	7
	Usługi publiczne.....	13
	Aktywność społeczna i zarządzanie	22
	Kluczowe wnioski z analiz ilościowych i prac partycypacyjnych.....	27
2.	Priorytety oraz cele strategiczne i operacyjne gminy Hażlach.....	29
3.	Kierunki działań.....	38
4.	Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	42
5.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	44
6.	ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	49
7.	Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	54
8.	System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	60
9.	Ramy finansowe i źródła finansowania.....	63
10.	Spójność z krajowymi, regionalnym i subregionalnym dokumentami strategicznymi	64

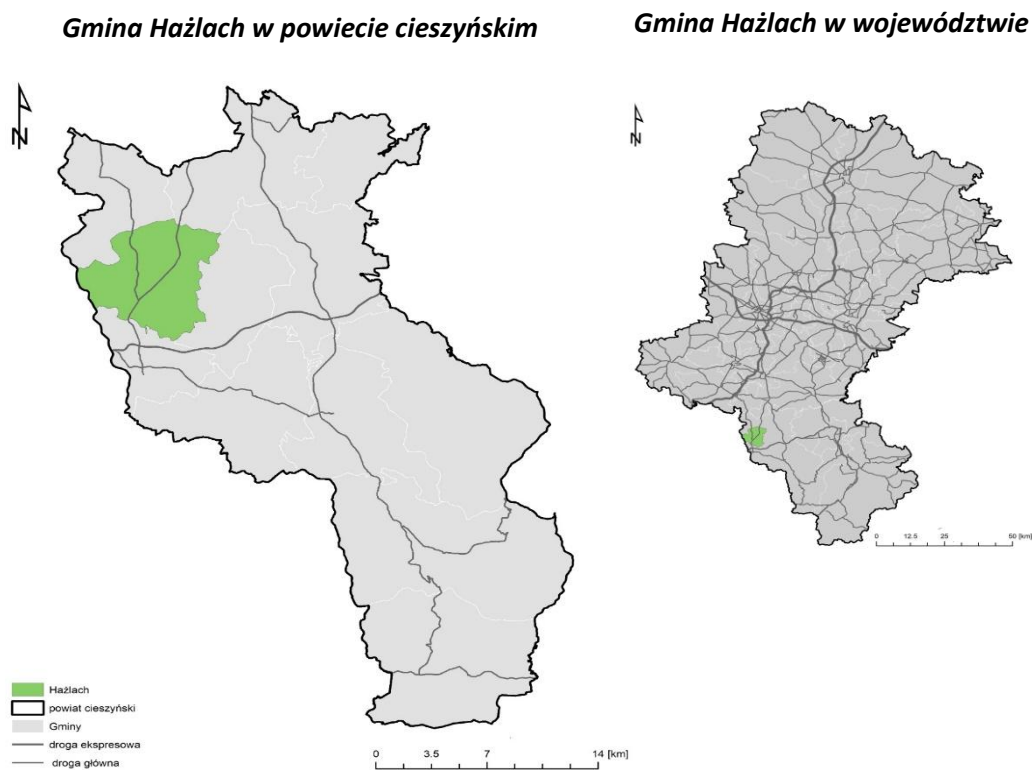
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Ogólne informacje o gminie Hażlach

Hażlach to gmina wiejska położona w województwie śląskim, w powiecie cieszyńskim. Sąsiaduje z gminami: Zebrzydowice, Strumień, Dębowiec i Cieszyn. Na zachodzie obszar gminy dochodzi do rzeki Olzy, którą przebiega granica państwa z Republiką Czeską. Obszar gminy obejmuje powierzchnię 4876 ha i podzielony jest na 6 sołectw:

- Brzezówka;
- Hażlach;
- Kończyce Wielkie;
- Pogwizdów;
- Rudnik;
- Zamarski.

Mapa 1 Położenie gminy Hażlach

Źródło: opracowanie własne

Obszar Gminy zamieszkuje ponad 10,6 tys. osób, co przekłada się na gęstość zaludnienia na poziomie 220,2 os/km². Gmina Hażlach posiada dobrą infrastrukturę gospodarczą. Znajduje się też w pobliżu ważnych arterii komunikacyjnych oraz w bliskim sąsiedztwie Cieszyna i granicy państwa, co sprawia, że może być atrakcyjna dla inwestorów zewnętrznych. Szansę rozwoju można upatrywać w realizacji różnych form turystyki i rekreacji, gdyż w gminie nie brakuje ciekawych zabytków i przyrodniczych osobliwości (część terenu gminy obejmuje Obszar Natura 2000, ponadto na terenie gminy występują pomniki przyrody).

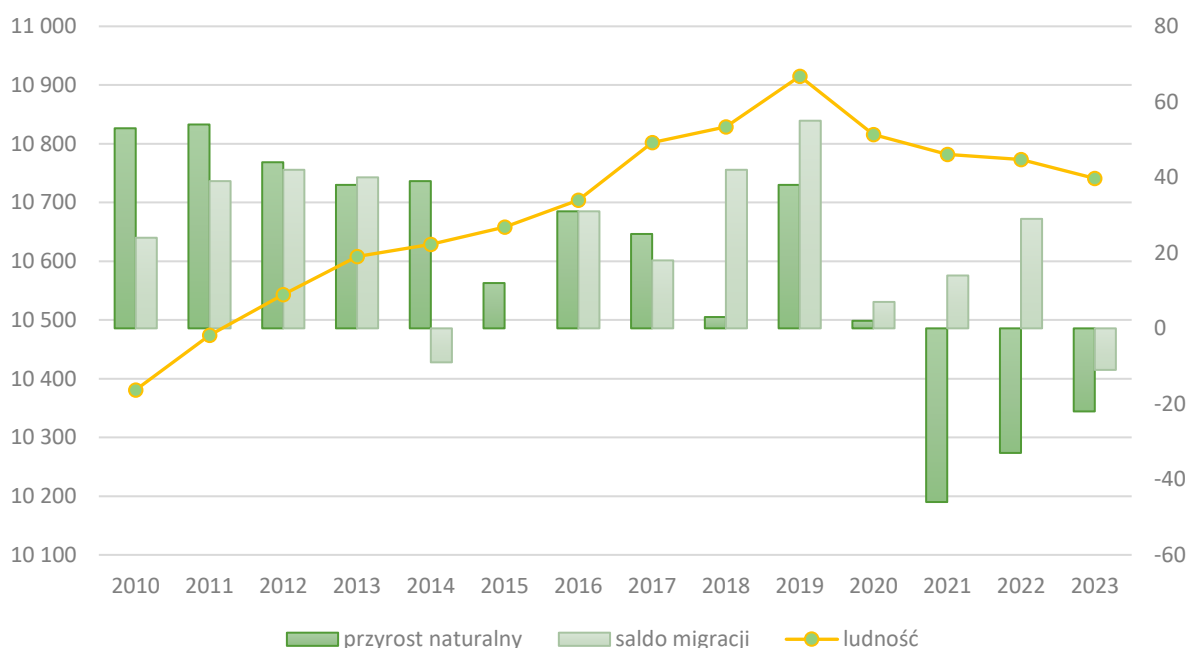
Sytuacja demograficzna

Gmina Hażlach to jedna z mniejszych gmin pod względem ludności w powiecie cieszyńskim. W 2023 roku w Hażlachu zameldowanych było ok. 10,7¹ tys. osób, co stanowiło 6,1% ludności powiatu cieszyńskiego i przewyższało populację dwóch gmin wiejskich w powiecie: Chybia i Dębowca. Wśród sołectw najliczniejsze są Pogwizdów oraz Hażlach, natomiast najmniejsze Rudnik oraz Brzezówka. W ogólnej liczbie ludności 5,4 tys. to kobiety, co stanowiło 50,3% ogólnej populacji gminy.

Na przestrzeni lat liczba ludności gminy przyjmowała tendencję rosnącą, jednak od roku 2020 zauważa się powolny spadek populacji gminy Hażlach. W stosunku do roku 2010 liczba ludności wzrosła o 3,5%, co było jedną z wyższych wartości w powiecie – tylko gminy Brenna, Strumień, Istebna i Goleiszów zanotowały wyższy wzrost liczby ludności w ostatniej dekadzie (odpowiednio o 9,2%, 6%, 3,8% i 3,7%).

¹ Według Spisu Powszechnego 2021 gminę zamieszkiwało w 2021 roku 10,8 tys. osób, wg danych Urzędu Gminy Hażlach na koniec 2023 roku w gminie zameldowanych było 10,5 tys. osób (Raport o stanie Gminy Hażlach za rok 2023) – ze względów statystycznych oraz mając na uwadze konieczność pokazania szerszego tła analiz i odniesień do innych gmin w dokumencie ujęte są dane statystyczne udostępniane przez GUS.

Wykres 1 Liczba ludności, przyrost naturalny i saldo migracji w gminie Hażlach w latach 2010-2023 (os.)

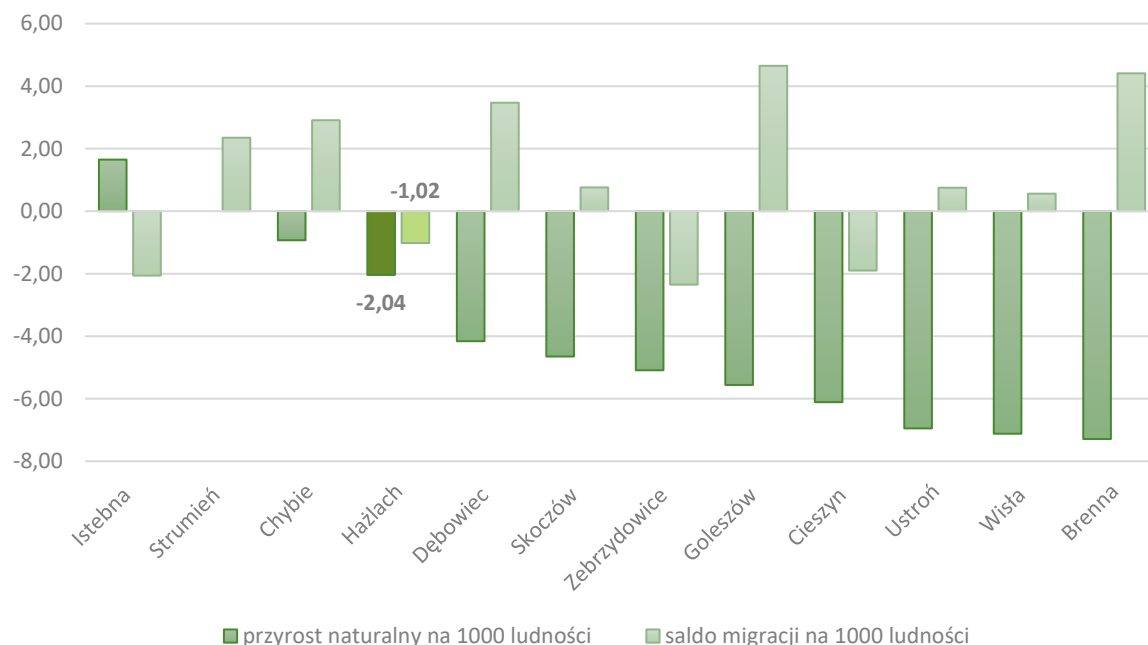
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na liczbę ludności wpływ ma ruch naturalny oraz migracje. Od roku 2021 obserwuje się ujemny przyrost naturalny (-48 osób w 2021, -32 w 2022, -18 w 2023), co jest efektem nie tylko spadającej liczby urodzeń, ale także znacznego wzrostu zgonów w latach 2020-2022 - w przytoczonych latach liczba zgonów przekraczała wartości trzycyfrowe tj. 100, 151 i 120 (w latach wcześniejszych – 2018, 2019 – nie przekraczała 94). W 2023 r. liczba zgonów osiągnęła już niższą wartość 93, ale liczba urodzeń spadła do poziomu 75. Niski przyrost naturalny zanotowano także w latach 2018 i 2020 (wartości dodatnie, ale zbliżone do 0).

Saldo migracji w gminie przybierało znak dodatni na przestrzeni lat – wyjątkiem był rok 2014, kiedy to populacja gminy Hażlach w wyniku ruchów migracyjnych zmniejszyła się o 9 osób per saldo. Również rok 2023 przyniósł nieznaczny spadek ludności w wyniku migracji.

Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności w 2023 roku w Hażlachu wyniósł -1,7 os., co było wartością plasującą gminę na czwartym miejscu w powiecie (po gminach Istebna, Strumień, Chybie). Saldo migracji w analogicznym okresie plasuje gminę zdecydowanie na gorszej pozycji. Wartość, którą osiągnął Hażlach (-1,02 os.) była wyższa tylko od trzech gmin tj. Cieszyna, Istebnej i Zebrzydowic. W przypadku przyrostu naturalnego statystyki dla gminy Hażlach były lepsze od średniej wojewódzkiej oraz od średniej dla powiatu, natomiast w odniesieniu do wskaźnika migracji gmina Hażlach pozycjonowała się poniżej średnich dla ośrodków referencyjnych wyższej rangi.

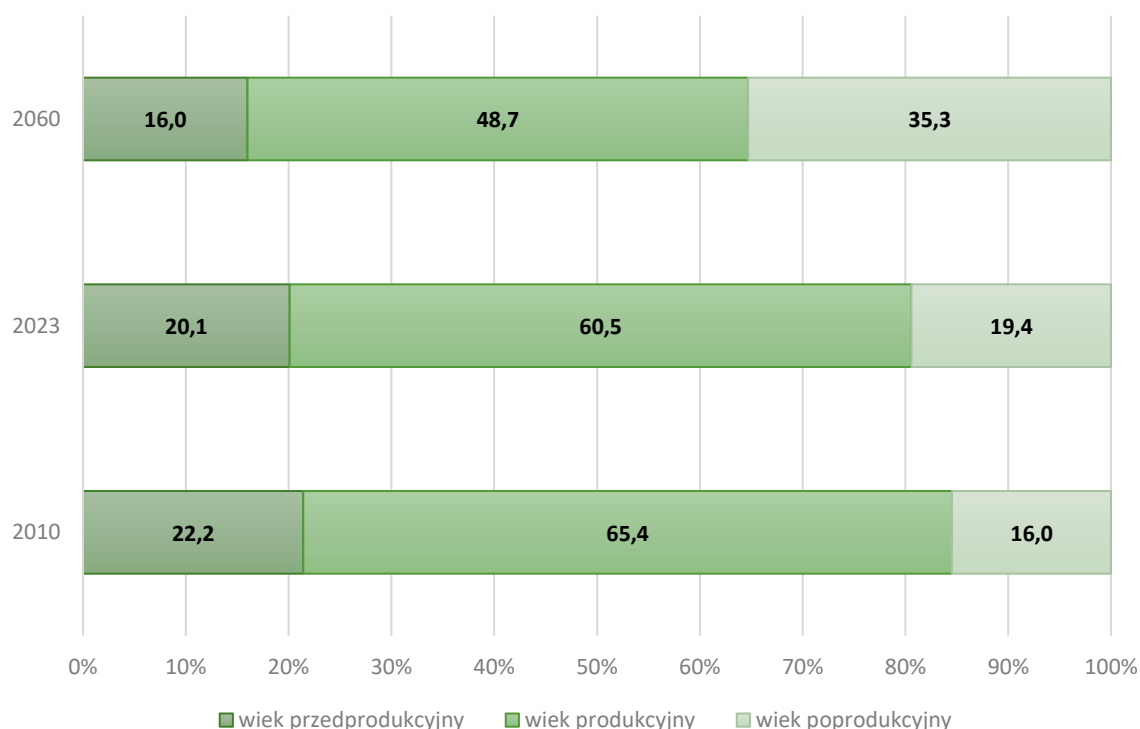
Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności oraz saldo migracji na 1000 ludności w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Struktura wiekowa ludności gminy wskazuje, że proces starzenia się społeczeństwa jest odłożony w czasie tj. zauważa się nadal stosunkowo duży odsetek osób w wieku produkcyjnym, a niski odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. W 2023 roku odsetek osób starszych wynosił 19,4%, co było jedną z niższych wartości w powiecie (tylko Istebna charakteryzowała się niższą wartością wskaźnika na poziomie 17,3%). Również odsetek osób w wieku produkcyjnym był w ostatnim roku analizy wysoki tj. 60,5% (najwyższy w powiecie). Niestety proces starzenia się społeczeństwa jest nieunikniony w przyszłości. Wskazuje na to bardzo niski odsetek dzieci i młodzieży – w 2023 roku wyniósł niecałe ponad 20%. Mocno widoczne są w ostatniej dekadzie tendencje zmniejszania odsetka młodych osób w populacji gminy, przy równoczesnym zwiększaniu się odsetka seniorów. Potwierdzają to także prognozy.

Wykres 3 Odsetek osób w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Hażlach w latach 2010 i 2023 oraz wg prognozy na rok 2060 (%).²

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Wskaźnik obciążenia demograficznego definiowany jako ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 roku w gminie Hażlach wyniósł 32,2 i wzrósł w stosunku do 2010 roku o 13,3 punktu procentowego. W stosunku do innych gmin powiatu kształtuje się na bardzo niskim poziomie (tylko gmina Istebna odznacza się niższą wartością wskaźnika: 29,4 w 2023 roku). Również statystyki dla powiatu jako całości i województwa kształtują się znacznie powyżej wartości dla gminy (odpowiednio 40,9 oraz 43).

Przedsiębiorczość i rynek pracy

Liczba **pracujących**³ w gminie Hażlach w grudniu 2023 roku wyniosła 4,3 tys. Zaledwie 6,2% ogółu pracujących w powiecie pracowało w gminie Hażlach. Relatywnie duży jest także odsetek pracujących kobiet – ich udział w pracujących ogółem w gminie Hażlach wyniósł 48,9% (dla porównania ogólnie w powiecie odsetek pracujących kobiet wyniósł 47,5%, natomiast w regionie 46,9%). Tylko w przypadku

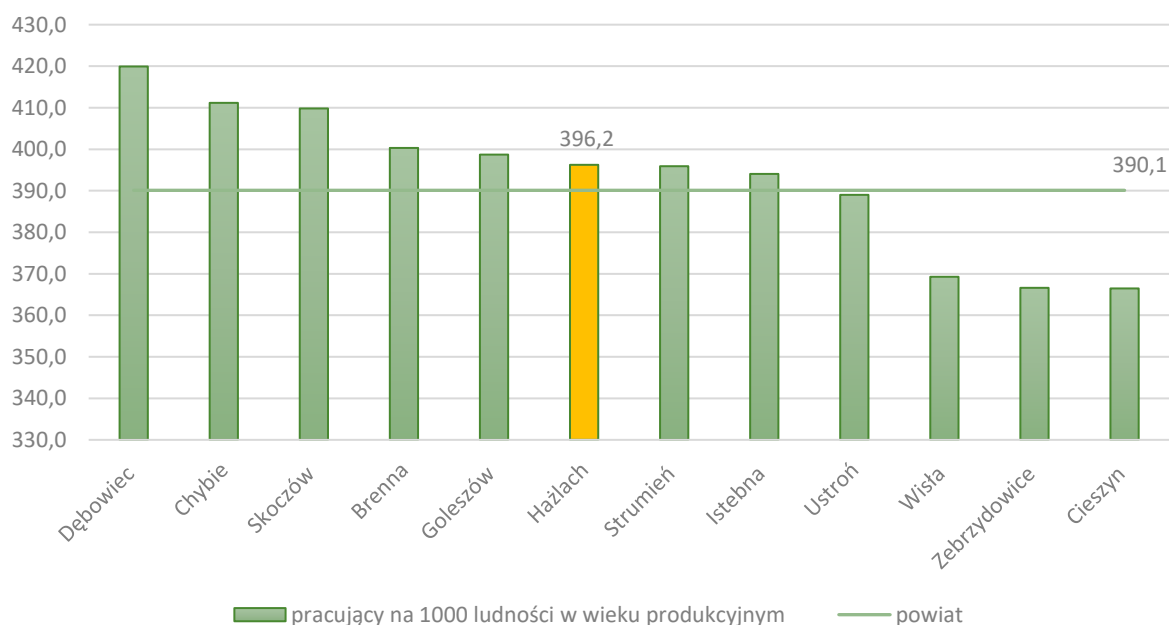
² Prognoza na rok 2060 dla gminy została oszacowana na podstawie danych prognostycznych dotyczących liczby ludności dla powiatu cieszyńskiego na 2060 prezentowanej przez GUS – uwzględniono udział % liczby ludności gminy Hażlach w ogólnej liczbie ludności powiatu w roku 2023.

³ Pracujący w głównym miejscu pracy. Dane nie uwzględniają pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego - wynika z tego różnica między danymi ogółem dla Polski i danymi dla Polski według podziału terytorialnego.

Cieszyna, odsetek pracujących kobiet w powiecie był wyższy (50,4%). Średni wiek pracujących w gminie wyniósł w analizowanym okresie 42,1. W przypadku populacji kobiet charakteryzował się wyższą wartością (42,6).

W przeliczeniu na 1000 ludności liczba pracujących w gminie w 2023 r. wyniosła 396,2, co było szóstą wartością wśród gmin powiatu cieszyńskiego, a także plasowało gminę powyżej średniej dla powiatu.

Wykres 4 Liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności w gminach powiatu cieszyńskiego w grudniu 2023 roku.

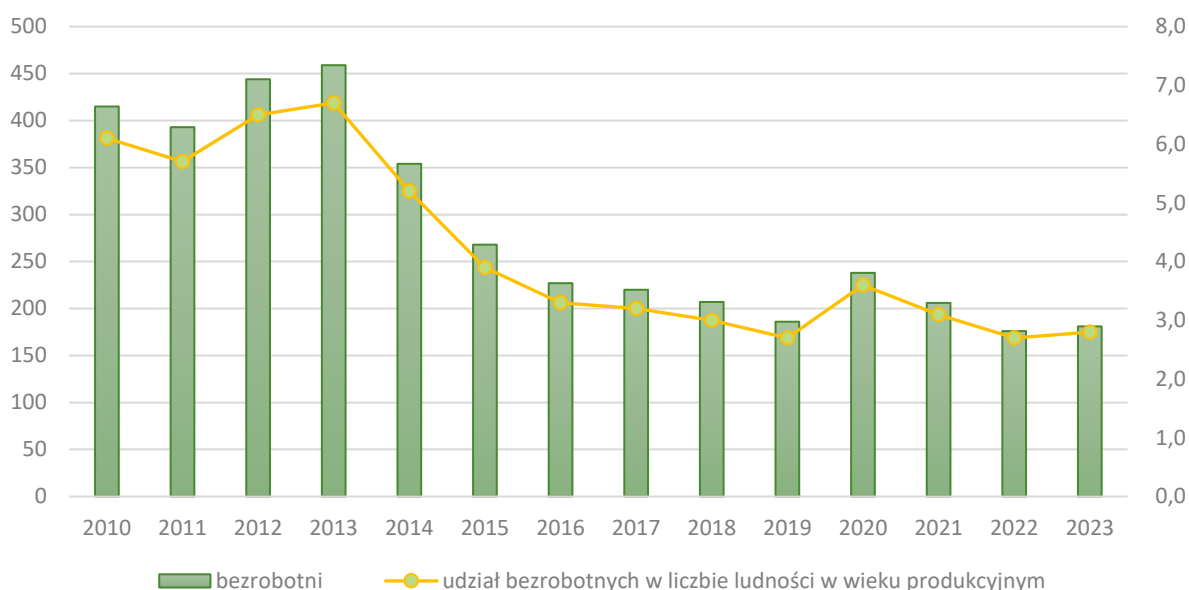

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba **bezrobotnych** zarejestrowanych na koniec 2023 roku wyniosła 0,2 tys., co stanowiło 6% ogółu bezrobotnych w powiecie. Za wyjątkiem roku 2020 oraz 2023 zauważa się stałą tendencję malejącą w liczbie osób pozostających bez pracy w gminie. W stosunku do roku 2010 ich liczba spadła o 56%, a w stosunku do roku 2013 o 61%. W ogóle bezrobotnych w 2023 roku 46% stanowiły kobiety. Największy ich odsetek wśród osób pozostających bez pracy zaobserwowano w 2018 roku (61%) - od tego momentu udział ten stale maleje.

Wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Hażlach w 2023 roku wyniósł 2,8% i generalnie podobnie jak ogólna liczba bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat przyjmuje tendencję spadkową. W odniesieniu do innych gmin w powiecie wynik osiągnięty przez gminę Hażlach jest wyższy tylko od trzech gmin (Dąbowiec, Strumień i Zebrzydowice). Ponadto jest wyższy od średniej regionalnej (2,5), ale niższy od średniej powiatowej (3,2).

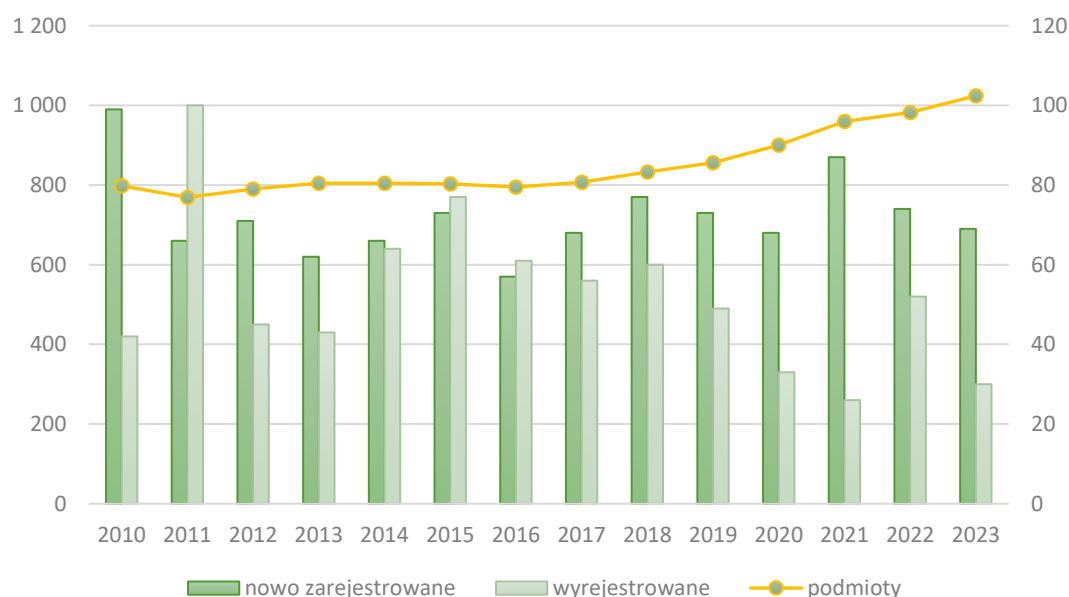
Wykres 5 Liczba bezrobotnych oraz udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Hażlach w latach 2010-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba **podmiotów** ujętych w rejestrze REGON na koniec 2023 roku w gminie Hażlach wyniosła ponad 1 tys., co stanowiło prawie 4,5% wszystkich podmiotów funkcjonujących w powiecie cieszyńskim. Na przestrzeni lat liczba przedsiębiorstw wzrasta – w stosunku do roku 2010 wzrosła o 28%. Taka tendencja wynika z dodatniego salda pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów. W ostatniej dekadzie tylko w latach 2011 i 2015-2016 saldo to było ujemne, natomiast od roku 2017 sukcesywnie wzrasta tj. w 2017 różnica ta wynosiła 12 podmiotów, w następnych latach 17, 24, 35, tak aby w 2021 osiągnąć wartość 61. W 2022 roku saldo wyniosło 22 podmioty, a w 2023 znowu wzrosło do poziomu 39 podmiotów.

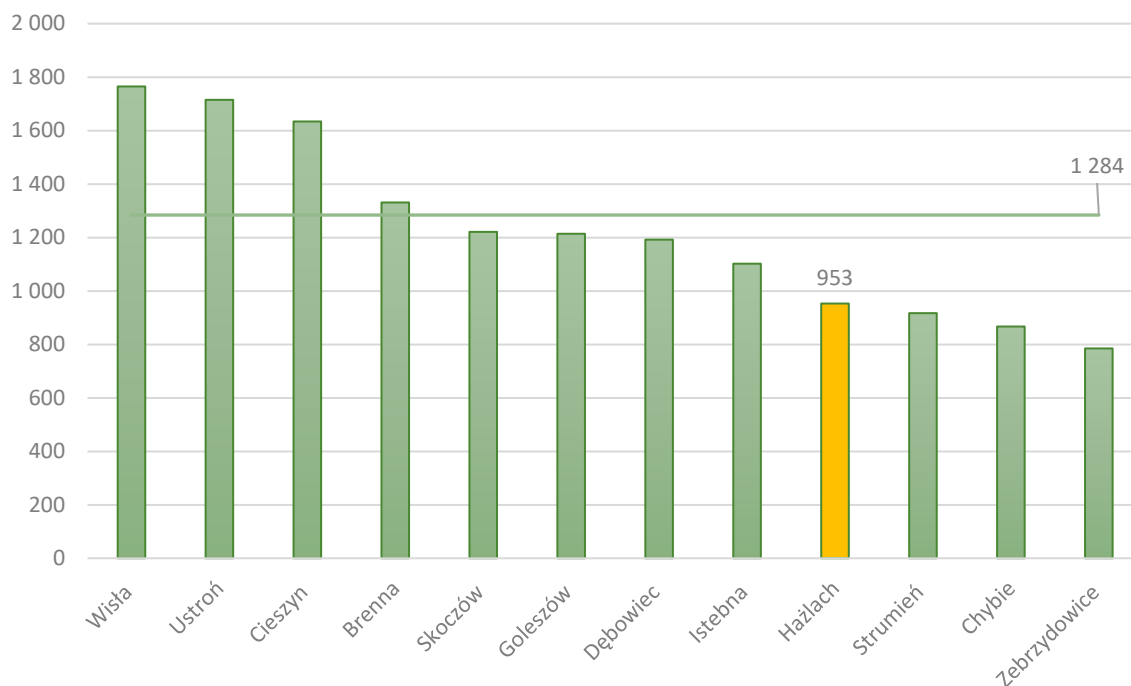
Wykres 6 Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem, nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Hażlach w latach 2010-2023.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba podmiotów w gminie Hażlach w 2023 roku wyniosła 953, co było jedną z niższych wartości wśród jednostek należących do powiatu cieszyńskiego – tylko gminy Strumień, Chybie i Zebrzydowice charakteryzowały się niższymi wartościami przytoczonego wskaźnika. Wartość charakteryzująca gminę Hażlach była też niższą od średniej powiatowej (1284) oraz wojewódzkiej (1234). Podobnie plasuje gminę wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 tys. osób w wieku produkcyjnym. Wartość miernika wynosząca w 2023 roku 13,3 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 tys. osób w wieku produkcyjnym plasowała gminę poniżej statystyk dla regionu i powiatu oraz powyżej wartości tylko dla dwóch gmin.

Wykres 7 Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród podmiotów zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa, czyli firmy zatrudniające do 9 pracowników. W 2023 roku zarejestrowanych ich było w gminie 993, co stanowiło prawie 97% wszystkich podmiotów. Ponadto w analizowanym okresie funkcjonowało 29 podmiotów małych tj. zatrudniających 10-49 pracowników oraz 2 podmioty zaklasyfikowane jako średnie tj. zatrudniające 50-249 pracowników. Wśród podmiotów 14 należało do sektora publicznego.

Najwięcej podmiotów (bo blisko połowa) w 2023 roku należało do sekcji:

- G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 229 podmiotów,
- F. Budownictwo – 168 podmioty,
- C. Przetwórstwo przemysłowe – 101 podmiotów.

Ponadto stosunkowo liczną reprezentację w postaci ilości działających podmiotów miały następujące sekcje:

- H. Transport i gospodarka magazynowa – 79 podmiotów,
- M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 76 podmiotów,
- P. Edukacja – 40 podmiotów,
- Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 39 podmiotów,

- I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – 38 podmiotów,
- N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca – 37 podmiotów,
- J. Informacja i komunikacja – 35 podmiotów,
- A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 32 podmiotów,
- K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 28 podmiotów,
- R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją – 20 podmiotów.

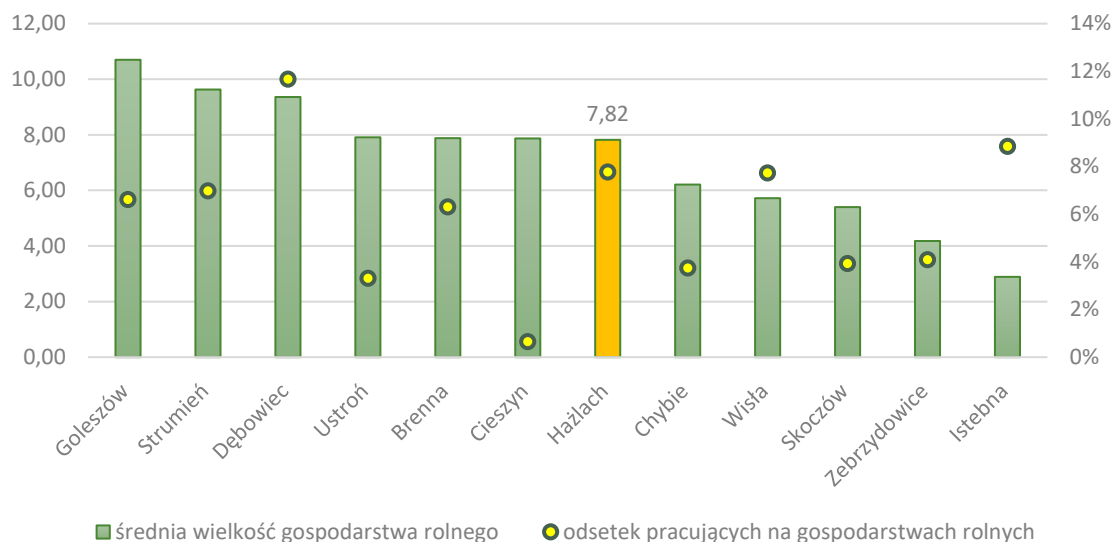
Poniżej 10 podmiotów zarejestrowanych było w sekcjach:

- O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne,
- D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych,
- L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości,
- E. Dostawa wody; gospodarowanie ciekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją.

Hażlach jest gminą wiejską, stąd stosunkowo istotną sferą działalności jest **rolnictwo**. Zgodnie z danymi przeprowadzonego Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w gminie Hażlach w posiadaniu gospodarstw rolnych było prawie 3 tys. ha gruntów ogółem, w tym 2,7 tys. ha to były użytki rolne. Grunty te stanowiły prawie 11% wszystkich tego typu gruntów w powiecie. Wśród użytków rolnych zdecydowaną większość, bo aż 2,2 tys. ha stanowiły grunty pod zasiewami.

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego (biorąc pod uwagę grunty ogółem) w gminie według przeprowadzonego spisu wyniosła 7,82 ha, co było wartością wyższą od średniej powiatowej (6,95 ha), ale niższą od średniej wojewódzkiej (8,97 ha). Wśród gmin wiejskich należących do powiatu tylko Istebna, Zebrzydowice i Chybie charakteryzowały się niższą wartością wskaźnika i tym samym większym rozproszeniem własnościowym gruntów w gminie.

Wykres 8 Średnia wielkość gospodarstwa rolnego oraz odsetek pracujących na gospodarstwach rolnych w gminach powiatu cieszyńskiego w 2020 roku (ha, %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, GUS.

Liczba pracujących w rolnictwie⁴ wyniosła w gminie Hażlach 0,8 tys., co stanowiło prawie 10% ogółu pracujących w powiecie. Ponad 56% zatrudnionych stanowili mężczyźni. Biorąc pod uwagę te dane, należy zwrócić uwagę, że prawie 8% ludności gminy związana była z rolnictwem – była to wartość znacznie przewyższająca średnią powiatową (5%), a niższa tylko od statystyk dla gmin Dębowiec (12%) i Istebna (9%).

Usługi publiczne

Edukacja i wychowanie

W zakresie wychowania dzieci do lat 3 w gminie funkcjonuje Żłobek Niepubliczny „Promyk słońca”, który oferuje 30 miejsc. Według danych GUS liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2022 roku w Hażlachu wyniosła 89.

Infrastrukturę przedszkolną i szkolną w gminie tworzy 7 placówek⁵:

- Przedszkole w Pogwizdowie;
- Przedszkole Niepubliczne „Zajączek”;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Hażlachu;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kończycach Wielkich;

⁴ Pracujący w gospodarstwach rolnych (członkowie rodziny i pracujący najemni stali)

⁵ Raport o stanie Gminy Hażlach w 2023 roku

- Szkoła Podstawowa im. Księstwa Cieszyńskiego w Pogwizdowie;
- Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Zamarskach;
- Powszechna Szkoła Podstawowa w Rudniku.

Przedszkole Niepubliczne „Zajączek” oraz Powszechna Szkoła Podstawowa w Rudniku są placówkami, dla których organem prowadzącym jest osoba prywatna lub Stowarzyszenie. Dla pozostałych wymienionych wyżej organem prowadzącym jest Gmina Hażlach.

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie z roku na rok wzrasta. W 2023 roku wyniósł 85,8%,⁶ dla porównania w 2010 wskaźnik ten wynosił niecałe 63%. Wartość dla gminy kształtowała się poniżej średniej dla powiatu i regionu (odpowiednio 96,1% i 97,8%), oraz powyżej statystyk dla dwóch gmin wiejskich w powiecie (Dębowiec, Goleiszów).

W 2023 roku w szkołach podstawowych otworzono łącznie 46 oddziałów, w których naukę pobierało 771 dzieci. Liczba absolwentów w analizowanym roku wyniosła 125⁷. Liczba nauczycieli obsługujących wszystkie placówki wynosiła ponad 160.

Analizując egzamin ósmoklasisty można stwierdzić, że wyniki osiągane przez uczniów szkół zlokalizowanych w Hażlachu są relatywnie wysokie i plasują się powyżej średnich dla powiatu i regionu. W przypadku języka polskiego i matematyki w 2024 roku średni wynik dla gminy kształtował się powyżej większości gmin w powiecie. Tylko Ustroń odnotował wyższe wartości. W przypadku języka angielskiego uczniowie z gminy Hażlach wypadli statystycznie nieco słabiej – trzy gminy charakteryzowały się wyższymi wartościami (Strumień, Ustroń i Zebrzydowice).

Tabela 1 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w województwie, powiecie cieszyńskim i gminach powiatu cieszyńskiego w 2024 roku (%).

Jednostka terytorialna	Język polski	Matematyka	Język angielski
Województwo śląskie	58,00	49,54	66,48
Powiat cieszyński	61,58	51,54	66,80
Brenna	54,33	48,82	60,75
Chybie	60,70	55,44	68,74
Cieszyn	63,56	56,26	70,16
Dębowiec	66,03	53,78	65,94
Goleiszów	54,20	44,13	62,28
Hażlach	67,97	56,56	71,14
Istebna	62,88	40,72	56,97
Skoczów	57,80	47,45	64,72
Strumień	59,58	53,26	73,32
Ustroń	68,41	58,12	74,87
Wisła	67,56	53,45	61,15
Zebrzydowice	56,36	48,48	73,52

Źródło: opracowanie własne na OKE Jaworzno.

⁶ Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat.

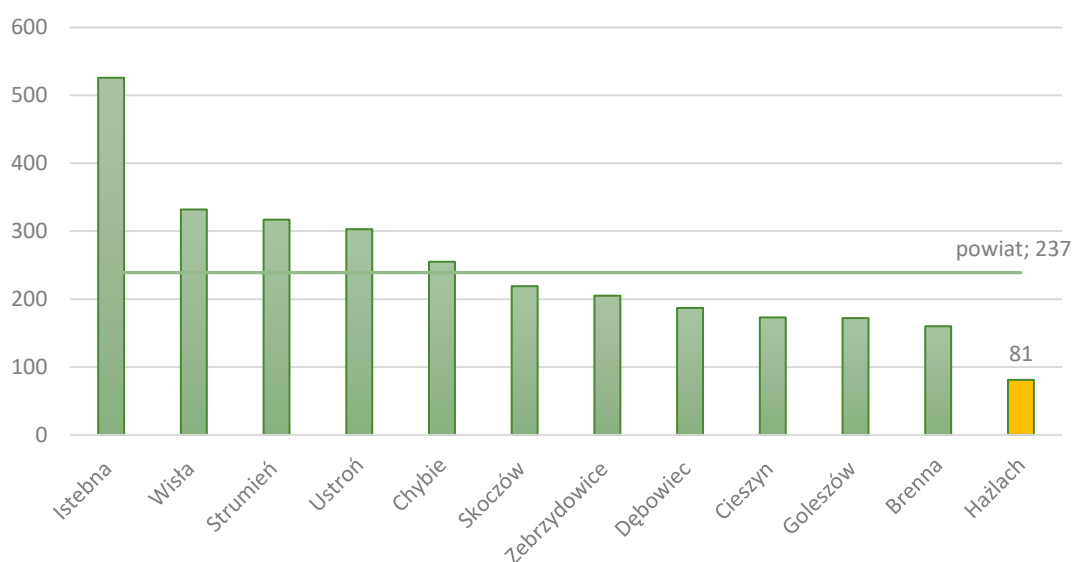
⁷ Na podstawie BDL, GUS.

Pomoc społeczna i zdrowie

W 2022 roku ze środowiskowej **pomocy społecznej** skorzystało w gminie Hażlach 87 osób, co stanowiło ok. 2% wszystkich wspartych osób w powiecie cieszyńskim. Z roku na rok liczba osób korzystających z pomocy maleje. W stosunku do roku 2010 zmalała o prawie 79%, co było jedną z najwyższych zmian zanotowanych wśród gmin powiatu (tylko w Brennej liczba korzystających zmalała o 81%). Średnia dla powiatu i województwa w tym zakresie wyniosła 61%.

W przeliczeniu na 10 tys. osób liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w 2022 roku w gminie wyniosła 81, co było nie tylko wartością znacznie poniżej średniej dla powiatu i województwa (odpowiednio 237 i 239), ale też najniższą wśród wszystkich gmin powiatu cieszyńskiego.

Wykres 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu cieszyńskiego w 2022 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Maleje także sukcesywnie liczba udzielanych zasiłków rodzinnych. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w 2022 roku wyniosła 86 i w stosunku do roku 2010 spadła o 71%. Rodziny, które otrzymują pomoc w gminie Hażlach stanowią ok. 5% ogółu rodzin otrzymujących wsparcie w powiecie. Liczba dzieci, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny w 2022 roku wyniosła 202, natomiast udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wyniósł niecałe 9%, co pomijając wynik dla Zebrzydowic (nieco powyżej 8%), było najniższą wartością wśród gmin powiatu.

Zgodnie z danymi NFZ na chwilę obecną **podstawową opiekę zdrowotną** w gminie zabezpiecza Przychodnia Pietrzak i Wspólnicy Spółka Jawna, NZOZ w Pogwizdowie Hanna Brzózka-Mikołajczyk,

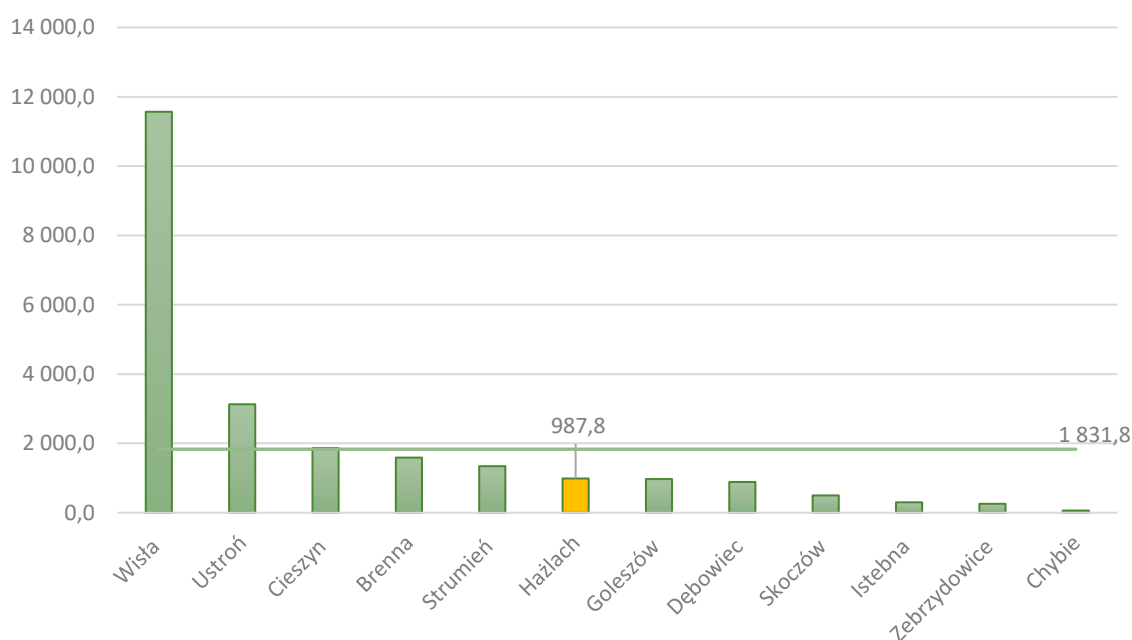
Robert Czyż, Dorota Zamora, NZOZ Przychodnia w Kończycach Wielkich. W 2023 roku w gminie udzielono łącznie 45,7 tys. porad. Na przestrzeni lat liczba porad jest bardzo zmienna, ale generalnie w stosunku do roku 2010 wzrosła o 12% (dla porównania w powiecie o 2%, natomiast w regionie o 8%).

Kultura, sport i rekreacja

Odpowiedzialnym podmiotem za zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie kultury, rozrywki, turystyki, sportu i rekreacji oraz rozwijanie szeroko rozumianej działalności promocyjnej w gminie Hażlach jest Gminny Ośrodek Kultury. Dodatkowo istotną rolę odgrywa Gminna Biblioteka Publiczna.

W 2023 roku w gminie zorganizowano wiele imprez, w których uczestniczyło 10,6 tys. osób. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba uczestników imprez wyniosła prawie 990, co było wartością poniżej średniej powiatowej, ale powyżej średniej regionalnej (prawie 921). Na tle innych gmin powiatu Hażlach zajmuje szóstą pozycję po Wiśle, Ustroniu, Cieszynie, Brennej i Strumieniu – jest więc statystycznie bardziej aktywny kulturalnie od innych gmin wiejskich powiatu (wyjątek Brenna), a nawet miejskich takich jak Skoczów.

Wykres 10 Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 ludności w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Według danych GUS w gminie w 2023 roku funkcjonowały dwie grupy artystyczne zrzeszające 40 osób oraz 3 koła/kluby/sekcje, które zrzeszały 40 członków.

Na uwagę zasługuje Dom Przyrodnika, który powstał w wyniku adaptacji wraz z przebudową budynku dawnego spichlerza w Hażlachu, pochodzącego z II połowy XIX w. Zwiedzający może się zapoznać z

podstawowymi informacjami na temat rozwoju rolnictwa na dawnej wsi cieszyńskiej oraz pszczelarstwa i łowiectwa. Oprócz możliwości zwiedzania prowadzone są warsztaty dla dzieci i dorosłych.

Aktywność sportowa dzieci i młodzieży realizowana jest głównie w klubach sportowych działających w takich dyscyplinach sportowych jak piłka nożna, a także judo, ju-jitsu, szachy. W formie zorganizowanej w Hażlachu funkcjonują następujące kluby sportowe:

- LKS „Olza Pogwizdów” w Pogwizdowie,
- LKS „Victoria Hażlach”,
- LKS „Błyskawica” Kończyce Wielkie,
- LKS „Rudnik” w Rudniku,
- UKS NAKANO Pogwizdów.

Doceniając ważność tej sfery aktywności gminy, co roku zwiększana jest kwota środków dotacji dla klubów, jak również przyznawane są nagrody zawodnikom i trenerom, którzy osiągnęli wysokie wyniki we współzawodnictwie.

W ostatnich kilkunastu latach znacząco rozwinęła się baza sportowa, ponadto teren gminy oferuje dogodne warunki do uprawiania rekreacji, zwłaszcza turystyki rowerowej. W gminie istnieje także możliwość wędkowania i polowania. W zakresie terenów zielonych wydzielonych jest prawie 8 ha zieleńców⁸ oraz 3 ha zieleni osiedlowej. Powierzchnia zieleńców w gminie jest najwyższa wśród wszystkich gmin wiejskich w powiecie.

Infrastruktura komunalna i gospodarka odpadami

Według danych GUS długość eksploatacyjnej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) w gminie Hażlach w 2022 roku wyniosła ponad 138 km. Gęstość rozdzielczej sieci wodociągowej w gminie wyniosła prawie 284 km/100 km², co było wartością przewyższającą średnią powiatową i wojewódzką, jak również większość gmin w powiecie – tylko Cieszyn, Skoczów (czyli gminy o charakterze miejskim) oraz Zebrzydowice charakteryzowały się wyższą gęstością. Prawie wszyscy mieszkańcy gminy podłączeni byli do sieci co wskazuje na najwyższy poziom zwodociągowania w powiecie. Drogą tą dostarczana jest woda od producenta tj. Wodociągi Ziemi Cieszyńskiej Sp. z o.o. W ostatnim pełnym okresie analizy łącznie dostarczono 340 dam³ wody, z czego prawie 310 dam³ do gospodarstw domowych. Zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosło 28,8 m³ (wśród gmin wiejskich powiatu wyższym zużyciem charakteryzowały się tylko Chybie i Dębowiec).

⁸ Wg definicji GUS: „Teren zieleni o powierzchni poniżej 2 ha, w którego funkcji dominuje wypoczynek (np. występują alejki z ławkami, place zabaw itp.); do tej kategorii obiektów należy zaliczyć również zieleni towarzyszącą placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom użyteczności publicznej, pomnikom itp. oraz bulwarom i promenadom; zieleniec może tworzyć kompozycje zieleni niskiej (trawniki, kwietniki) oraz elementy nasadzeń drzew i krzewów.”

Długość sieci kanalizacyjnej w gminie w 2022 roku wyniosła prawie 64 km⁹, natomiast liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania 1,1 tys. Prawie 40% budynków mieszkalnych było podłączonych do sieci kanalizacyjnej. W przeliczeniu na 100 km² gęstość sieci wyniosła prawie 131 km, co plasowało gminę poniżej średniej dla powiatu i regionu. Wśród gmin wiejskich tylko Dębowiec, Goleiszów i Istebna odznaczały się niższym wskaźnikiem skanalizowania. W 2022 roku siecią odprowadzono łącznie prawie 166 dm³ ścieków bytowych. Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wyniósł ponad 50%, co również plasowało gminę poniżej średniej dla powiatu i województwa oraz poniżej statystyk dla takich gmin wiejskich w powiecie jak: Brenna, Chybie i Zebrzydowice.

Neutralizacja ścieków odbywa się w dwóch mechaniczno-biologicznych oczyszczalniach ścieków. Pierwsza zlokalizowana jest w Pogwizdowie (przepustowość 900 m³/dobę), druga natomiast w Hażlachu (przepustowość 340 m³/dobę).

Długość czynnej sieci gazowej w 2022 roku wyniosła ponad 170 km, co w przeliczeniu 100 km² wynosiło 342 km. Gęstość sieci była jedną z wyższych w powiecie – tylko Cieszyn, Skoczów i gmina wiejska Zebrzydowice odznaczały się wyższymi wartościami wskaźnika. W analizowanym okresie odnotowano 2,2 tys. czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieskalnych, a liczba odbiorców gazu (gospodarstwa domowe) wyniosła 2,6 tys. Odsetek mieszkańców korzystających z gazu sieciowego w 2022 roku wyniósł ponad 85%, co było wartością przewyższającą średnie dla powiatu i regionu, a wśród gmin wiejskich tylko Dębowiec charakteryzował się wyższą wartością wskaźnika. W 2022 roku zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w gminie Hażlach wyniosło 24,9 tys. MWh, z czego 22,2 tys. MWh wykorzystane było w celu ogrzewania mieszkania.

Tabela 2 Gęstość sieci oraz odsetek korzystających z infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w gminach powiatu cieszyńskiego w 2022 roku.

Jednostka terytorialna	Wodociąg Gęstość sieci ¹⁰	Wodociąg Korzystający ¹¹	Kanalizacja Gęstość sieci	Kanalizacja Korzystający	Sieć gazowa Gęstość sieci	Sieć gazowa Korzystający
Województwo śląskie	199,4	95,9	146,5	79,5	156,4	66,8
Powiat cieszyński	209,6	82,9	152,4	62,9	253,1	80,8
Cieszyn	586,4	98,2	681,1	82,9	624,8	91,8
Ustroń	254,2	79,2	203,8	91,0	331,8	90,1
Wiśła	51,8	49,8	71,4	65,4	145,6	96,7
Brenna	91,0	36,8	158,4	64,9	197,6	73,0
Chybie	232,1	99,1	174,8	65,7	282,8	81,3
Dębowiec	213,4	98,1	118,4	44,8	234,9	85,7

⁹ Według Raportu o stanie Gminy Hażlach w 2022 roku długość kanalizacji sanitarnej wynosiła 67,4 km, liczba przyłączy 1,2 tys., odprowadzone ścieki ogółem 164,7 tys. m³. W celu porównywania danych z innymi jednostkami terytorialnymi w opisie ujęto ogólnodostępne dane GUS.

¹⁰ Długość sieci rozdzielczej na 100km² (km/100km²)

¹¹ Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury (%)

Goleszów	193,8	69,5	76,6	21,5	286,3	81,2
Hażlach	283,7	99,9	130,6	50,1	342,0	85,0
Istebna	98,1	46,1	78,6	33,3	0,0	0,9
Skoczów	336,2	99,5	262,1	76,0	394,9	93,5
Strumień	199,7	96,0	31,4	27,9	268,2	76,2
Zebrzydowice	195,2	85,1	231,8	68,5	412,9	82,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W ramach gospodarki odpadami w 2023 roku zebrano w gminie 3,6 tys. t odpadów komunalnych, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 331 kg. Średnia masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca była jedną z niższych wśród gmin powiatu cieszyńskiego, natomiast średnie dla powiatu i regionu wyniosły odpowiednio: 368 kg/os. oraz 390 kg/os. Według danych GUS 60,3% ogółu odpadów zostało zebranych selektywnie. Wśród gmin wiejskich powiatu tylko Brenna odznaczała się niższą wartością wskaźnika (48,3%), natomiast wśród pozostałych gmin powiatu tylko Strumień charakteryzował się wyższą selektywnością odbieranych odpadów (niecałe 64,6%).

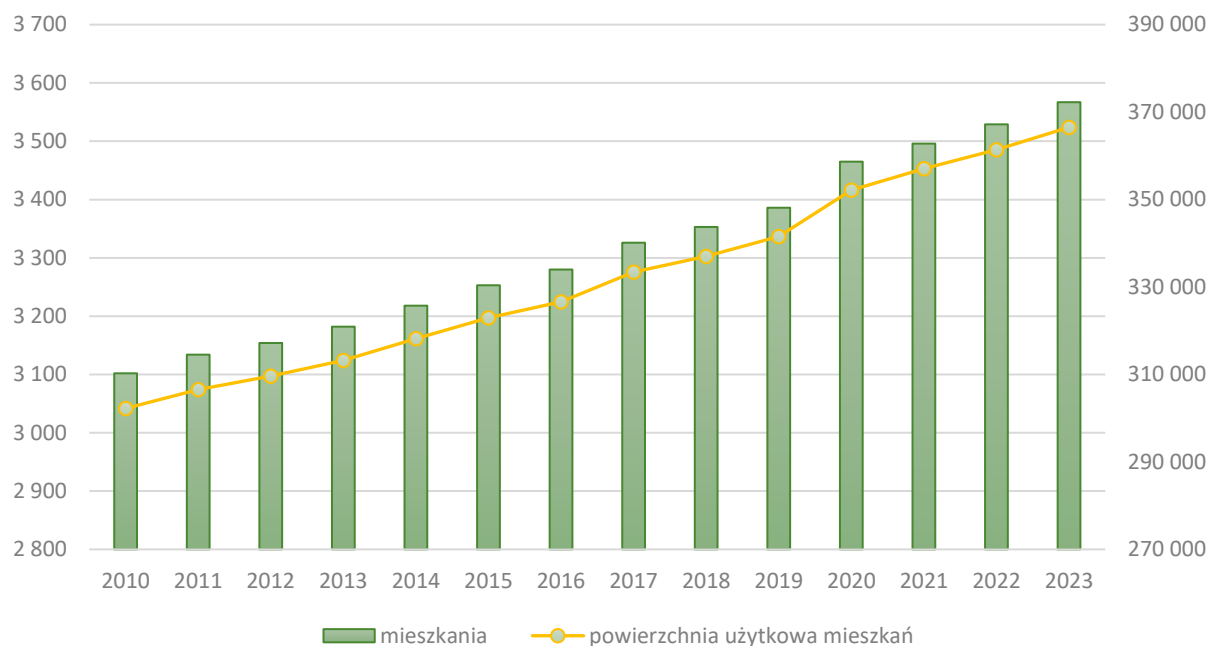
Na terenie gminy Hażlach nie ma możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, bioodpadów stanowiących odpady komunalne oraz przeznaczonych do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych i pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych. Odpady komunalne są zagospodarowywane poza terenem gminy¹².

Gospodarka mieszkaniowa

W 2023 roku liczba mieszkań w gminie Hażlach wyniosła 3,6 tys., a łączna ich powierzchnia użytkowa 366,5 tys. m². W stosunku do roku 2010 liczba mieszkań wzrosła o 15%, natomiast łączna powierzchnia użytkowa mieszkań o 21%. Wzrost liczby mieszkań na przestrzeni lat kształtuje się podobnie jak w innych gminach powiatu – wyjątkiem są tutaj gminy ze znacznym przyrostem zasobu mieszkaniowego (Brenna 23%, Skoczów 20%) oraz bardzo niskim przyrostem (Cieszyn 9%). W ramach przeprowadzonego w 2021 roku Narodowego Spisu Powszechnego w gminie wykazano 3,5 tys. mieszkań, z czego 3,3 tys. zaklasyfikowano jako zamieszkane, a 0,2 tys. jako niezamieszkane. Odsetek niezamieszkanymi mieszkań w gminie Hażlach (6,5%) był stosunkowo niski w porównaniu do innych gmin powiatu – nieco niższym odsetkiem charakteryzowały się tylko gminy Chybie (5,5%) i Strumień (6,1%). Dla porównania najwyższe wartości wskaźnika dotyczyły Brennej i Istebnej, a wynosiły odpowiednio 27% i 23,2%.

Wykres 11 Liczba mieszkań oraz łączna powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Hażlach w latach 2010-2023.

¹² Raport o stanie Gminy Hażlach w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności w 2023 roku wyniosła ponad 332, co było jednak wartością poniżej średnich dla powiatu i regionu. Wśród gmin wiejskich powiatu cieszyńskiego wartość tą można uznać za przeciętną, natomiast w odniesieniu do gmin miejskich jako raczej niską. Trochę inaczej ma się sytuacja w przypadku przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań, gdyż wartość dla gminy Hażlach na poziomie prawie 103 m² uplasowała gminę powyżej średniej dla powiatu i regionu.

Tabela 3 Wybrane wskaźniki z gospodarki mieszkaniowej w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku.

Jednostka terytorialna	Mieszkania/1000 ludności	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (m ²)	Mieszkania oddane do użytkowania/10 tys. ludności
Województwo śląskie	430,6	72,8	43,5
Powiat cieszyński	379,6	93,2	44,3
Cieszyn	423,1	72,2	29,0
Ustroń	497,0	88,9	68,8
Wisła	517,6	100,9	106,8
Brenna	447,2	108,5	67,8
Chybie	285,1	102,3	37,4
Dębowiec	329,5	110,0	43,3
Goleszów	344,5	102,0	38,9
Hażlach	332,1	102,8	39,0
Istebna	336,1	99,6	52,7
Skoczów	337,8	87,6	35,8
Strumień	324,3	103,9	28,1
Zebrzydowice	298,0	106,0	21,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2010-2023 średnio co roku oddawano do użytkowania w gminie Hażlach 36 nowych mieszkań. Od 2018 roku do 2021 można było zauważyć stałą tendencję wzrostową w liczbie nowych budynków. W 2021 oddano ich 46 o łącznej powierzchni użytkowej 6,9 tys. m². W latach 2022 i 2023 liczba nowych

mieszkań nieco spadła – oddano ich do użytku w każdym ze wskazanych lat 42 o łącznej powierzchni użytkowej 5,9 – 5,7 tys. m². W przeliczeniu na 10 tys. ludności liczba oddanych mieszkań wyniosła 39, co było wartością poniżej średniej dla regionu i powiatu. Wyższe wartości wskaźnika nowych mieszkań charakteryzowały 3 gminy wiejskie (Brenna, Dębowiec, Istebna) oraz 2 gminy miejskie (Ustroń i Wiśła).

Bezpieczeństwo publiczne

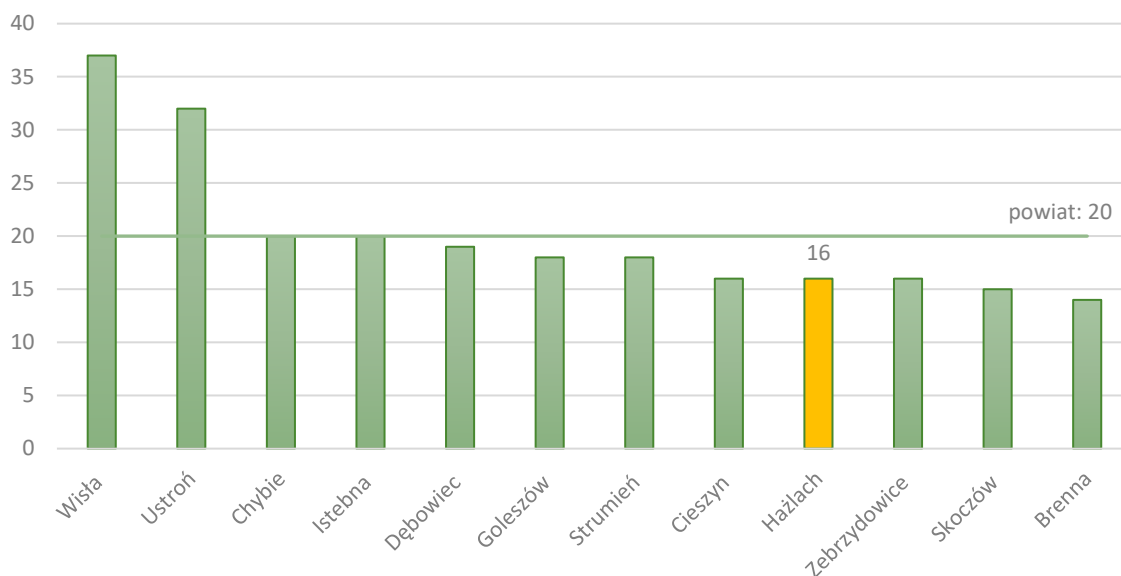
Siedzibą dzielnicowych obsługujących gminę Hażlach jest Komisariat Policji w Zebrzydowicach. W latach 2018-2020 liczba incydentów, do których doszło w gminie malała (2018 – 51, 2019 – 44, 2020 – 25), aby w 2021 znowu wzrosnąć (41). W zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym na terenie gminy w 2023 roku odnotowano 84 zdarzenia w tym 5 wypadków, podczas których zginęła 1 osoba i 4 osoby zostały ranne oraz odnotowano 80 kolizji. Liczba zdarzeń w 2023 była niższa niż ostatnich trzech lat (2018 – 95, 2019 – 47, 2020 – 92, 2021 – 89, 2022 - 98).¹³

W przypadku ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy Hażlach działa sześć jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego jedna Jednostka OSP Kończyce Wielkie jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i wchodzi także w skład kompanii odwodowej Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej. W 2023 roku wszystkie OSP w gminie zrzeszały 476 członków, w tym 50 kobiet.

W 2023 roku doszło w gminie do 111 zdarzeń z udziałem straży pożarnej – było to o 71 więcej niż rok wcześniej. Wśród zdarzeń dominują miejscowe zagrożenia przykładowo silne wiatry czy zdarzenia komunikacyjne. W 2023 roku były to głównie miejscowe zdarzenia lokalne (142). Ponadto doszło do 16 pożarów (klasyfikowanych jako małe) oraz 6 alarmów fałszywych (w tym 5 w dobrej wierze). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba zdarzeń wyniosła 16, co było jedną z niższych wartości w powiecie.

¹³ Raport o stanie Gminy Hażlach w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023

Wykres 12 Zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Aktywność społeczna i zarządzanie

Gmina Hażlach jest aktywną gminą, która współpracuje z samorządem powiatowym i wojewódzkim przy realizacji wspólnych inwestycji, leżących w interesie społecznym i gospodarczym. Jest członkiem wielu związków i stowarzyszeń takich jak:

- Stowarzyszenie Samorządowe Ziemi Cieszyńskiej z siedzibą w Cieszynie,
- Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Cieszyńska Kraina”,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „Żabi Kraj”,
- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Subregionu Południowego Województwa Śląskiego
AGLOMERACJA BESKIDZKA z siedzibą w Bielsku-Białej,
- Unia Miasteczek Polskich,
- Śląski Związek Gmin i Powiatów,
- Klaster Energii „Klaster Energii Gmin i Powiatu Cieszyńskiego”.¹⁴

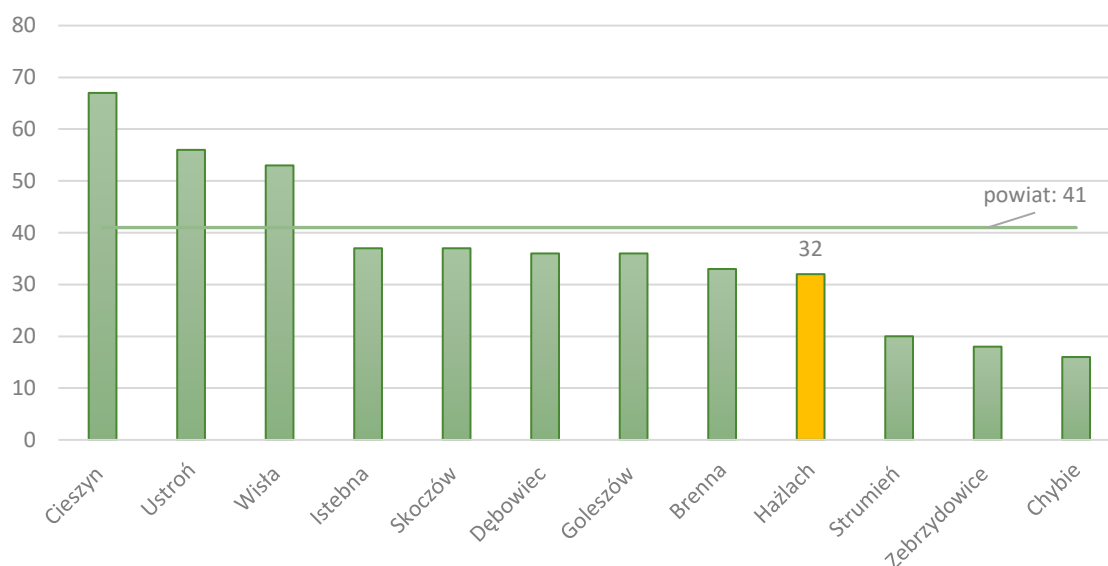
¹⁴ Raport o stanie Gminy Hażlach w 2023 roku

Dzięki swojemu położeniu przygranicznemu gmina sukcesywnie rozwija także współpracę transgraniczną m.in. z miastem partnerskim Karwiną.

Hażlach charakteryzuje się wysoką skutecznością w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizowane projekty, które z kolei charakteryzują się wysoką innowacyjnością oraz atrakcyjnością.

Liczbę organizacji pozarządowych w gminie Hażlach w stosunku do innych jednostek w powiecie można określić jako względnie niską. W 2023 roku według danych GUS w rejestrze REGON zarejestrowane były w gminie 4 fundacje oraz 30 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Liczba fundacji w ostatniej dekadzie wzrosła o 3, natomiast liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych o 8. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba organizacji wyniosła 32, co plasowało gminę poniżej średniej dla powiatu (41) oraz regionu (35) oraz było jedną z niższych wartości w powiecie (tylko Strumień, Zebrzydowice i Chybie charakteryzowały się niższymi wskaźnikami).

Wykres 13 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Aktywność obywatelską można badać przez pryzmat frekwencji w wyborach. W ostatnich wyborach organizowanych w 2024 tj. samorządowych i do Parlamentu Europejskiego frekwencja uzyskana w gminie Hażlach była niższa od średnich dla powiatu czy regionu, we wcześniejszych wyborach tj. do Sejmu i Senatu RP oraz prezydenckich frekwencja dla gminy kształtowała się powyżej średnich dla jednostek wyższego rzędu.

W przypadku wyborów samorządowych gorsze wyniki w zakresie frekwencji w powiecie uzyskały 3 gminy (Wisła, Goleszów i Strumień), natomiast w odniesieniu do wyborów do Parlamentu

Europejskiego tylko jedna gmina – Dębowiec. Frekwencja uzyskana w gminie Hażlach w wyborach do Sejmu i Senatu RP oraz prezydenckich uplasowała ją na szóstym miejscu wśród gmin powiatu.

Tabela 4 Frekwencja w wyborach samorządowych, prezydenckich, do sejmu i Parlamentu Europejskiego w gminach powiatu cieszyńskiego (%).

	Wybory samorządowe 2024 ¹⁵	Wybory do Sejmu 2023	Wybory prezydenckie (II tura) 2020	Wybory do Parlamentu Europejskiego 2024
ŚLĄSKIE	48,71	74,53	66,91	40,31
Powiat cieszyński	49,38	74,62	68,87	39,81
Cieszyn	47,82	75,03	67,90	42,10
Ustroń	51,25	77,38	70,06	46,31
Wiśła	40,99	70,70	65,78	37,63
Brenna	48,61	74,31	70,58	39,97
Chybie	51,23	75,02	69,41	36,56
Dębowiec	55,93	74,70	68,57	35,48
Goleszów	47,70	74,42	67,81	38,66
Hażlach	47,77	74,96	69,13	36,05
Istebna	59,84	73,34	71,86	38,92
Skoczów	48,69	72,95	67,34	39,27
Strumień	44,17	76,50	70,51	40,28
Zebrzydowice	54,72	75,54	68,89	36,73

Źródło: pkw.gov.pl.

Poziom zarządzania gminą można określić także przez pryzmat kształtowania się budżetu. Dochody ogółem w gminie Hażlach w 2023 roku wyniosły 57,3 mln, co było wartością o 143% wyższą niż w roku 2010 (23,6 mln zł). Od 2022 roku wzrasta udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Ostatni rok analizy charakteryzował się najwyższą wartością wskaźnika od 2015 roku wynoszącą 46,3%.

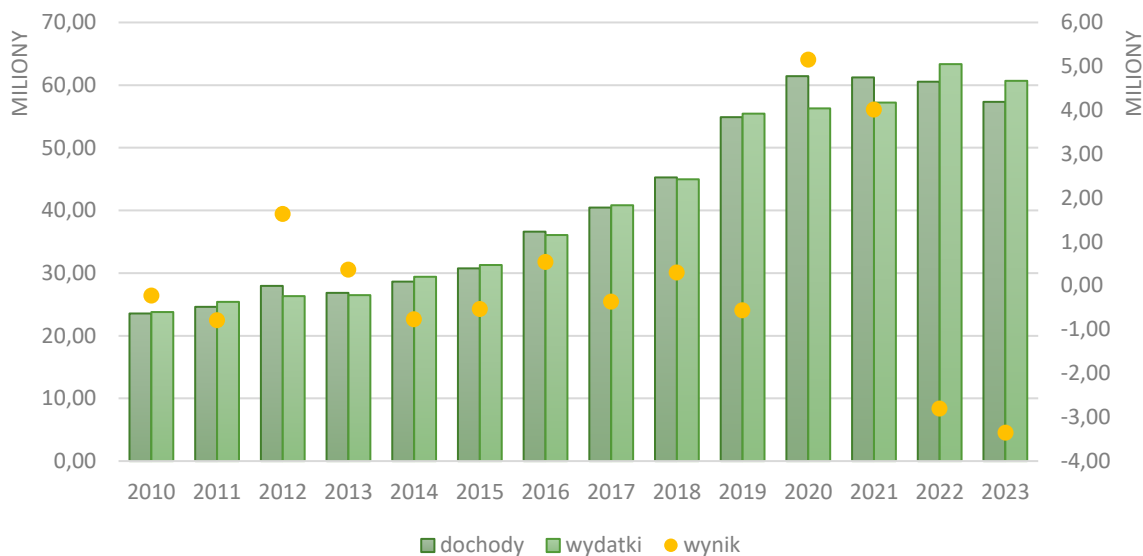
Wydatki ogółem w 2023 roku wyniosły 60,7 mln zł, co z kolei było wartością o 155% wyższą od osiągniętej w 2010 roku (23,8 mln zł). Wzrost wydatków na przestrzeni ostatniej dekady zanotowany w gminie Hażlach był jedną z wyższych wartości wśród wszystkich gmin powiatu cieszyńskiego (za wyjątkiem Chybia i Istebnej, gdzie wydatki wzrosły o 181% i 158%). Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł w 2023 roku 19%, co było jednym z niższych wyników wśród gmin wiejskich w powiecie, pomijając Brenną, Chybie i Zebrzydowice. Oprócz roku 2023, wysokie wydatki inwestycyjne ponoszono w latach: 2015 (18,3% wydatków ogółem) oraz 2018-2019 (odpowiednio 19% i 23,3% wydatków ogółem).

Ostatni rok analizy wykazał nadwyżkę wydatków nad dochodami na poziomie 3,4 mln zł. Rok wcześniejszy również charakteryzował się minusem w wysokości 2,8 mln zł. W dwóch wcześniejszych latach analizy tj. 2020-2021 budżet gminy zamknął się nadwyżką w wysokości 5,1 mln zł oraz 4 mln zł. Lata wcześniejsze wykazywały zróżnicowanie pod tym względem. W latach 2010-2011, 2014-2015,

¹⁵ Frekwencja ostateczna dla głosowania na wójta, burmistrza (I tura)

2017 i 2019 średnia strata wyniosła -0,5 mln, natomiast średnia nadwyżka budżetowa w latach 2012-2013, 2016 i 2018 0,7 mln zł (ze wskazaniem szczególnie wysokiej nadwyżki w roku 2012 – 1,6 mln zł).

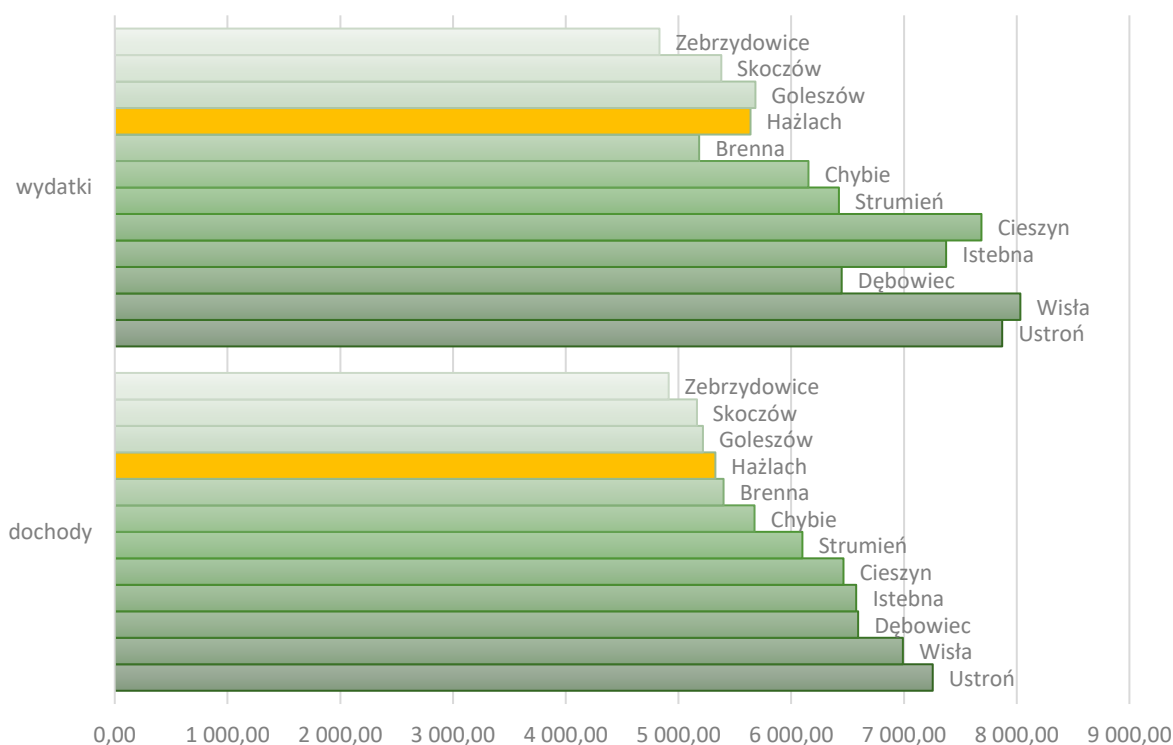
Wykres 14 Dochody ogółem i wydatki ogółem oraz nadwyżka/strata budżetowa w gminie Hażlach w latach 2010-2023 (mln zł).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przeliczeniu na osobę dochody w 2023 roku w gminie Hażlach wyniosły 5327,53 zł, co było jednym z najniższych wyników wśród gmin powiatu cieszyńskiego – tylko Goleiszów, Skoczów i Zebrzydowice charakteryzowały się niższymi dochodami per capita. W przypadku wydatków wynik osiągnięty w gminie na poziomie 5639,15 zł był wyższy od statystyk dla dwóch gmin powiatu tj. Istebnej i Zebrzydowic.

Wykres 15 Dochody i wydatki per capita w gminach powiatu cieszyńskiego w 2023 roku (zł/os.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najwyższe wydatki realizowane były w 2023 roku w ramach trzech działów klasyfikacji budżetowej:

- 801 Oświata i wychowanie – 26,4 mln zł,
- 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 9,9 mln zł,
- 750 Administracja publiczna – 7,0 mln zł

Łącznie w ramach wskazanych działów wydatkowano ponad 70% ogółu budżetu. Ponadto stosunkowo wysokie wydatki stanowiące łącznie 21% budżetu realizowane były w ramach:

- 700 Gospodarka mieszkaniowa – 4,0 mln zł,
- 855 Rodzina – 3,8 mln zł,
- 600 Transport i łączność – 3,0 mln zł,
- 852 Pomoc społeczna – 2,0 mln zł.

Po dwóch latach (2020-2021), kiedy to wskaźnik samofinansowania¹⁶ dla gminy Hażlach osiągał wartości najwyższe w ostatniej dekadzie (w okolicach 1,6-1,7), spadł w latach 2022-2023 do poziomu 0,7-0,71. W odniesieniu do innych gmin wiejskich powiatu w 2023 roku niższą wartość

¹⁶ Zdolność do samofinansowania wskazuje stopień finansowania inwestycji środkami własnymi JST. Wyższa relacja świadczy o niższym ryzyku utraty płynności finansowej spowodowanych kosztami obsługi zadłużenia. Niski poziom wskaźnika może wskazywać na większą potrzebę pozyskiwania zewnętrznych dofinansowań.

charakteryzowały się Chybie, Goleiszów i Istebna. Wśród pozostałych gmin tylko Strumień odznaczał się wyższą wartością wskaźnika na poziomie 0,78.

Kluczowe wnioski z analiz ilościowych i prac partycypacyjnych

Bardzo ważnym elementem prac związanych z pogłębieniem diagnozy strategicznej gminy Hażlach oraz identyfikacji potrzeb i aspiracji mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów działających w gminie było przeprowadzenie otwartej ankiety oraz otwartych warsztatów partycypacyjnych.

W opiniach mieszkańców gminy Hażlach to gmina dobrze wykorzystująca swój potencjał rolniczy (44% odpowiedzi) oraz prężnie się rozwijająca (57%). Jednocześnie mieszkańcy dostrzegają potrzebę określenia jej polityki rozwoju (66%). Gmina Hażlach w opiniach mieszkańców postrzegana jest jako miejsce spokojne (85%), przyjazne dla mieszkańców w różnym wieku (55%) a jednocześnie gościnne i otwarte na nowych mieszkańców (67%). Do kluczowych potencjałów gminy Hażlach uczestnicy warsztatów zaliczyli przede wszystkim:

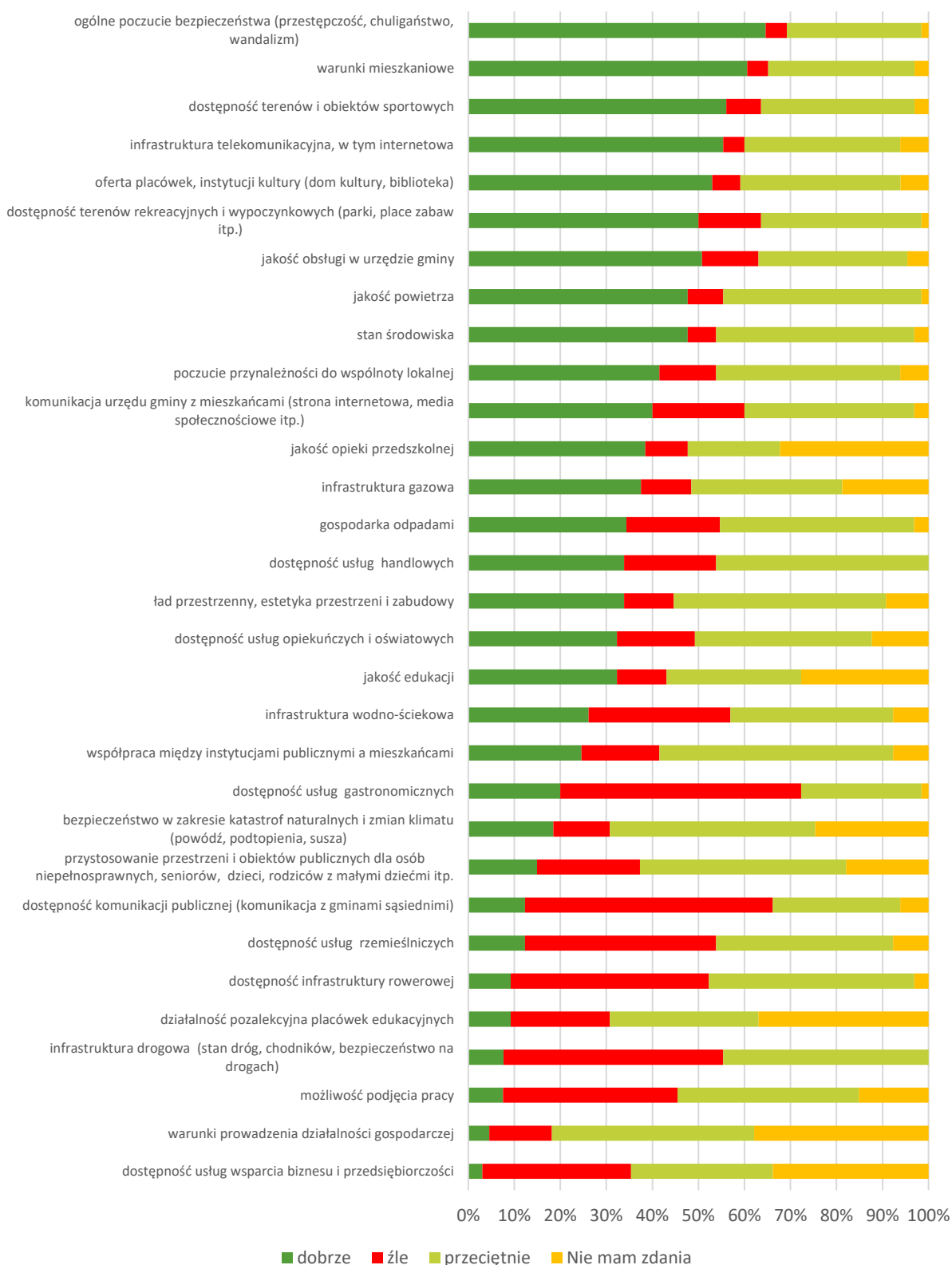
- położenie gminy – bliskość granicy,
- potencjał turystyczny,
- walory przyrodnicze i kulturowe i związane z tym atrakcje przyciągające odwiedzających i tworzące możliwość kreowania lokalnych produktów turystycznych, w tym związane z tradycją winiarską i pszczelarską,
- tereny pod inwestycje gospodarcze,
- tradycje,
- wysoki poziom identyfikacji mieszkańców z gminą,
- dbałość mieszkańców o swoje otoczenie,
- aktywni, kreatywni i otwarci mieszkańcy,
- dobrej jakości infrastruktura rekreacyjna i sportowa,
- duży potencjał rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego,
- otwartość i sprawność administracji,
- rozwinięta współpraca samorządu gminy z partnerami samorządowymi i innymi podmiotami.

Wśród zagadnień wymagających intensywnych działań mieszkańcy zwrócili uwagę na:

- potrzebę wsparcia lokalnej przedsiębiorczości, w tym rozwój drobnej lokalnej przedsiębiorczości oraz przyciągnięcie dużych w skali gminy inwestycji,
- potrzebę tworzenia nowych atrakcyjnych miejsc pracy,
- poprawę standardu życia w gminie związanego z usługami czasu wolnego np. gastronomii,
- potrzebę wzmocnienia powiązań gminy z innymi ośrodkami w subregionie i regionie,
- poprawę jakości infrastruktury, w tym drogowej, rowerowej i pieszej oraz telekomunikacyjnej,

– uzupełnienie i poprawę jakości infrastruktury kanalizacyjnej.

Wykres 16 Ocena jakości życia w gminie Hażlach

Źródło: opracowanie na podstawie ankiet, n=77

2. PRIORYTETY ORAZ CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE GMINY HAŻLACH

Rozwój strategiczny gminy Hażlach – wyznaczany przez aspiracje mieszkańców i cechy gminy – wymaga koncentracji uwagi i aktywności na czterech priorytetach. Trzy priorytety odnoszą się do głównych wymiarów rozwoju lokalnego. Czwarty z priorytetów ma charakter horyzontalny, to znaczy, że przenika swoją treścią pozostałe priorytety. Przyjęto następujące priorytety:

P1. Jakość życia

P2. Wspólnota lokalna

P3. Gospodarka

P4. Rozwój inteligentny i zrównoważony

Rysunek 1 Priorytety strategiczne gminy Hażlach

Źródło: opracowanie na podstawie warsztatów strategicznych

Zaproponowane priorytety powinny być traktowane systemowo. Działania podejmowane w ich ramach powinny być traktowane jako synergiczne, to znaczy powinny się wzajemnie wzmacniać i dopełniać. Wprowadzona numeracja nie odzwierciedla więc hierarchizacji priorytetów a jedynie służy ich uporządkowaniu. Każdy z priorytetów ma taką samą wartość dla przyszłości gminy i wspierania rozwoju mieszkańców.

Dla przyjętych priorytetów określone zostały cele strategiczne i cele operacyjne. Cele odzwierciedlają konkretne wartości lub procesy jakie należy osiągnąć w ramach strategicznego rozwoju gminy. Są to więc:

- stany będące ważnymi wartościami dla użytkowników gminy lub warunkujące osiągnięcie takich wartości,
- procesy, których kształtowanie prowadzić może do osiągnięcia istotnych dla użytkowników gminy wartości,

- stany i procesy tworzące możliwości rozwoju podmiotów lokalnych.

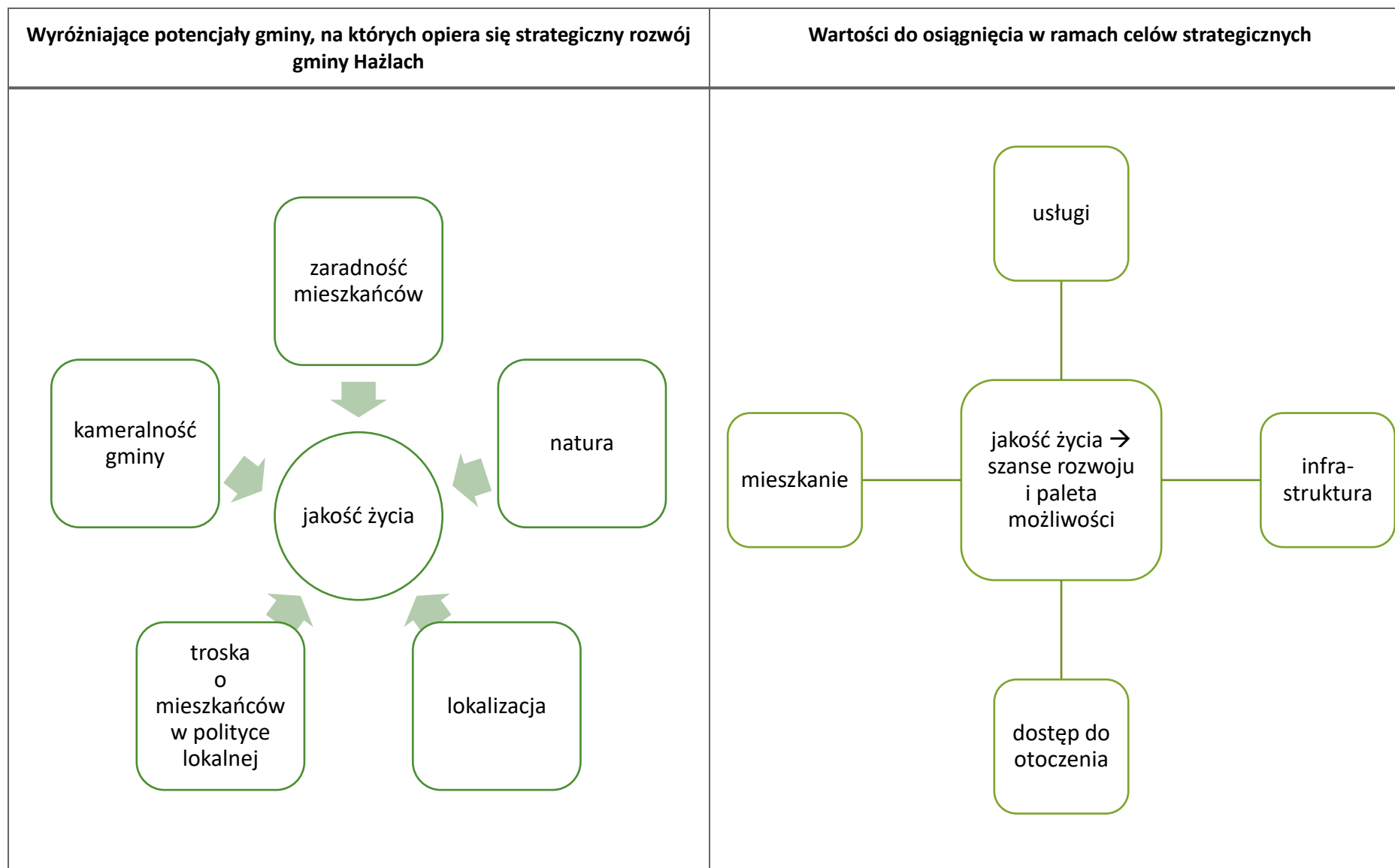
Tabela 5 Priorytety i cele strategiczne gminy Hażlach.

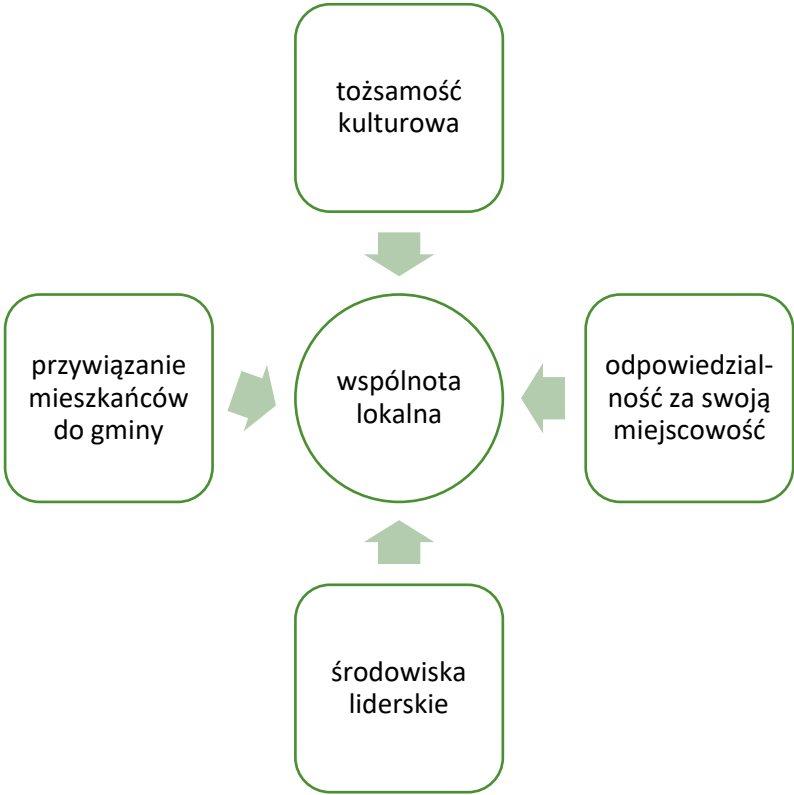
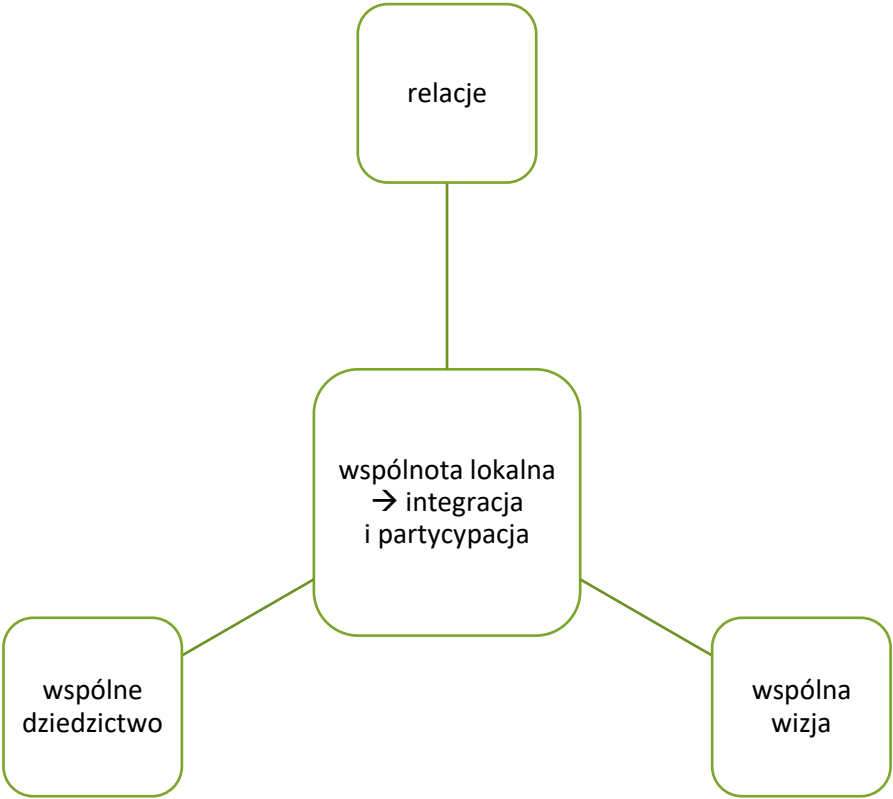
<i>Priorytet</i>	<i>Cel strategiczny</i>
<i>P1. Jakość życia</i>	C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania.
<i>P2. Wspólnota lokalna</i>	C2. Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.
<i>P3. Gospodarka</i>	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy.
<i>P4. Rozwój inteligentny i zrównoważony</i>	C4. Trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych.

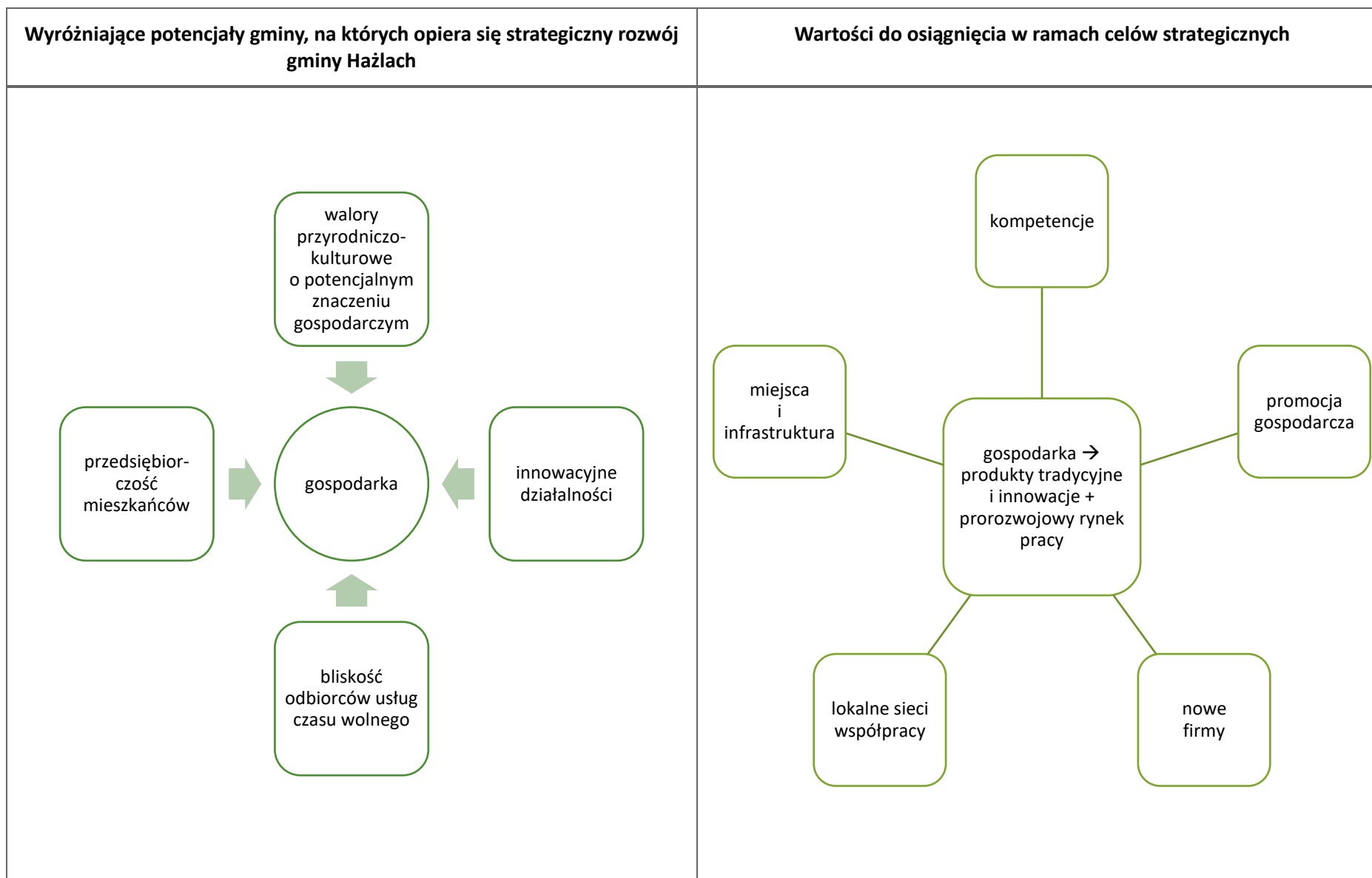
Źródło: opracowanie na podstawie warsztatów strategicznych

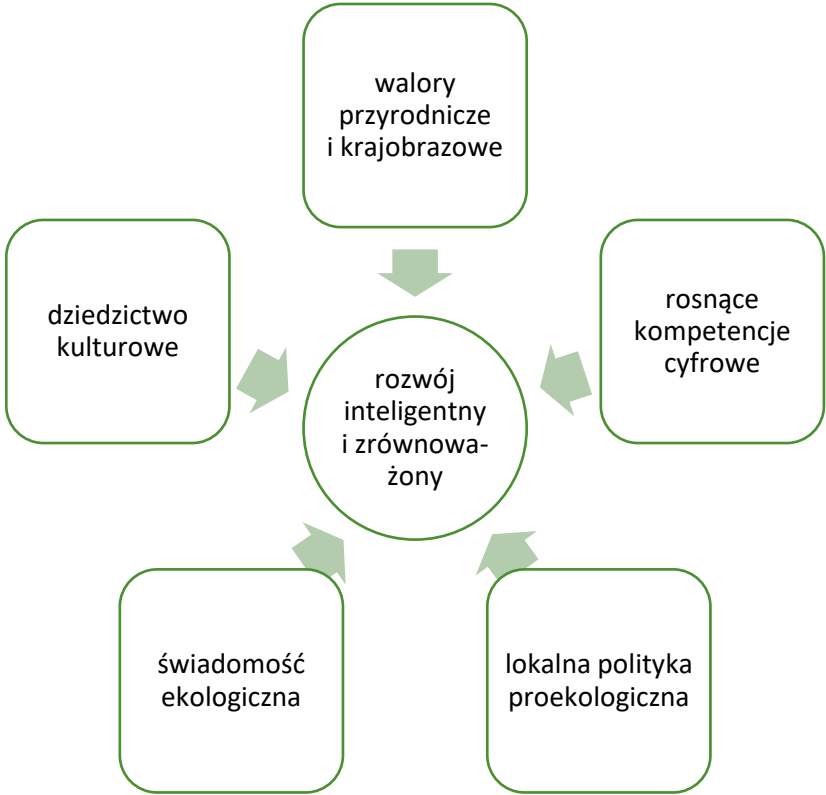
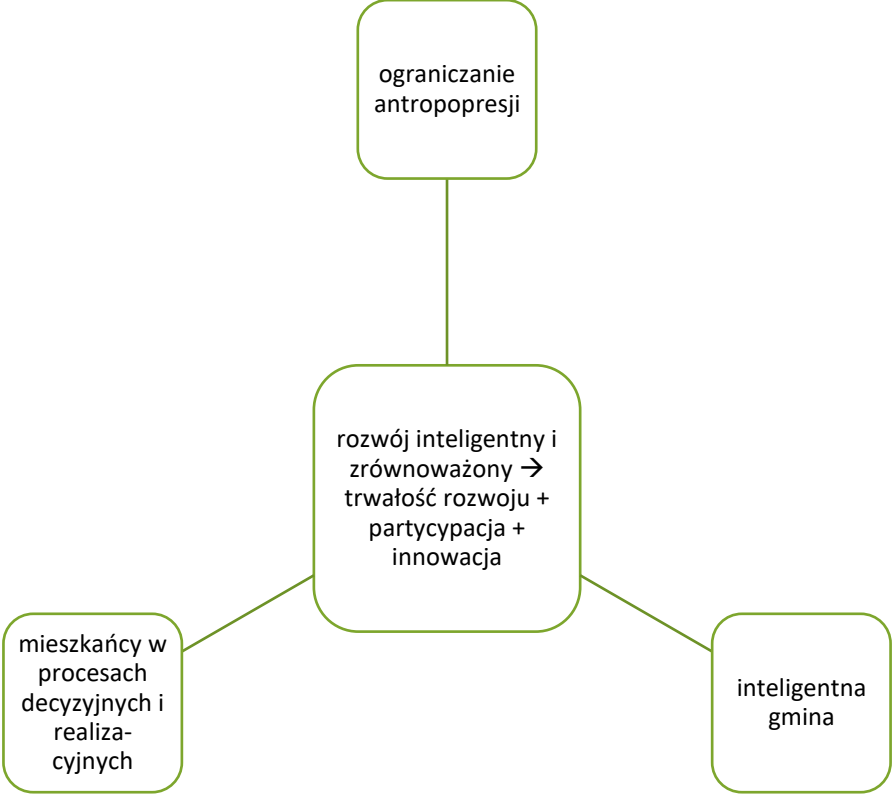
Realizacja celów strategicznych opiera się na wyróżniających potencjałach gminy i powinna prowadzić do osiągnięcia szeregu wartości strategicznych widocznych na kolejnych rysunkach.

Rysunek 2 Potencjały i składowe celów strategicznych gminy Hażlach.

Wyróżniające potencjały gminy, na których opiera się strategiczny rozwój gminy Hażlach	Wartości do osiągnięcia w ramach celów strategicznych
 <pre> graph TD A(tożsamość kulturowa) --> E((wspólnota lokalna)) B(odpowiedzialność za swoją miejscowość) --> E C(środowiska lidarskie) --> E D(przywiązanie mieszkańców do gminy) --> E </pre>	 <pre> graph TD A(relacje) --- B(wspólnota lokalna → integracja i partycypacja) C(wspólne dziedzictwo) --- B D(wspólna wizja) --- B </pre>

Wyróżniające potencjały gminy, na których opiera się strategiczny rozwój gminy Hażlach	Wartości do osiągnięcia w ramach celów strategicznych
 <pre> graph TD A[walory przyrodnicze i krajobrazowe] --> E((rozwój inteligentny i zrównoważony)) B[rosnące kompetencje cyfrowe] --> E C[lokalna polityka proekologiczna] --> E D[świadomość ekologiczna] --> E F[dziedzictwo kulturowe] --> E </pre>	 <pre> graph TD A[rozwój inteligentny i zrównoważony → trwałość rozwoju + partycypacja + innowacja] --- B[ograniczanie antropopresji] A --- C[mieszkańcy w procesach decyzyjnych i realizacyjnych] A --- D[inteligentna gmina] </pre>

Ocena gminy oraz strategii jest uzależniona od subiektywnego spojrzenia reprezentowanego przez różne grupy podmiotów. Struktura celów musi brać pod uwagę te zróżnicowane poglądy. Uwzględnienie tej specyfiki jest ważne w kontekście wykreowania strategii, w której odnaleźć się mogą różni użytkownicy gminy; podmioty uznane w toku prac nad strategią za najistotniejsze zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 6 Priorytety i cele strategiczne gminy Hażlach.

<i>Podmioty</i>	<i>Kluczowe potrzeby / aspiracje</i>
<i>Podmioty z gminy</i>	
<i>rodziny</i>	– wieloaspektowo rozumiane bezpieczeństwo, – stabilność ekonomiczna, – dostępność do wachlarza usług zapewniających codzienne funkcjonowanie i rozwój rodziny, w tym usługi opiekuńcze, edukacyjne, zdrowotne, – możliwości godzenia pracy zawodowej i rozwoju indywidualnego z realizacją funkcji rodzicielskich, – możliwości zdobycia mieszkania, – zdrowe otoczenie,
<i>adolescenci – dorastająca młodzież</i>	– jasne perspektywy rozwoju w gminie, – dobry dostęp do edukacji, – szerokie możliwości spędzania czasu wolnego zgodne ze zróżnicowanymi potrzebami, – poczucie wpływu na przyszłość, – mobilność przestrzenna umożliwiającą korzystanie z udogodnień w ośrodkach miejskich regionu,
<i>młodzi mieszkańcy u progu realizacji karier zawodowych i planów życiowych</i>	– możliwości zdobywania wysokich kwalifikacji, – możliwości zdobycia atrakcyjnej pracy lub prowadzenia własnego biznesu, – warunki umożliwiające powrót do gminy po zakończeniu nauki (studiów) w ośrodkach miejskich, – atrakcyjność gminy pod względem oferty czasu wolnego, – możliwości zdobycia mieszkania,
<i>seniorzy</i>	– dostęp do specyficznych (związanych z podeszłym wiekiem) usług i udogodnień – usługi opiekuńcze, zdrowotne, rehabilitacyjne, – dostęp do oferty czasu wolnego podtrzymującej aktywność seniorów, – bezpieczeństwo, – utrzymywanie pozycji społecznej, integracja ze społecznością lokalną, – przyjazna przestrzeń, – mobilność przestrzenna,
<i>przedsiębiorcy</i>	– dobra współpraca z władzami lokalnymi, – stabilność warunków prowadzenia biznesu, – atrakcyjność biznesowa gminy opierająca się na dostępie do kadr i infrastruktury,

<i>lokalni aktywiści, organizacje pozarządowe</i> <i>nieformalne grupy mieszkańców zainteresowane konkretnymi zagadnieniami w rozwoju gminy</i>	– zainteresowanie mieszkańców udziałem w przedsięwzięciach społecznych, – dostęp do infrastruktury i środków finansowych, – partnerska współpraca z władzami lokalnymi, – dialog z władzą lokalną i sprawne reagowanie na pojawiające się potrzeby/problemy, – zróżnicowane specyficzne potrzeby związane z grupą społeczną lub zamieszkiwaną miejscowością,
Podmioty w otoczeniu	
<i>inwestorzy</i>	– informacja o warunkach inwestowania w gminie, – sprawność procedur związanych z obsługą inwestora, – dostęp do podstawowych czynników działalności gospodarczej, – możliwość współpracy biznesowej z partnerami w gminie lub jej bezpośrednim otoczeniu (kooperanci, instytucje otoczenia biznesu),
<i>potencjalni rezydenci</i>	– czyste środowisko przyrodnicze, – bezpieczeństwo, – dobre połączenia transportowe, – dostęp do podstawowych usług,
<i>turyści</i>	– atrakcyjność kulturowa i przyrodnicza – magnesy zachęcające do odwiedzenia gminy, – rozwinięte usługi sektora turystyki, – łatwy dostęp do informacji, – sprawna obsługa, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, – bezpieczeństwo, – życzliwość i uczciwość podmiotów obsługujących turystów, – równowaga między spokojem a ofertą aktywnego spędzania czasu.

Źródło: opracowanie na podstawie warsztatów strategicznych oraz opracowań dotyczących współczesnych wyzwań i kierunków rozwoju lokalnego

Powyższe podmioty zostały uwzględnione w procesie formułowania celów operacyjnych uszczegóławiających cele strategiczne.

Tabela 7 Cele strategiczne i cele operacyjne gminy Hażlach.

<i>Cele strategiczne</i>	<i>Cele operacyjne</i>
<i>C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania.</i>	C1.1. Dostęp do usług i udogodnień w gminie wspierających codzienne funkcjonowanie różnych grup mieszkańców. C1.2. Estetyczne i funkcjonalne przestrzenie publiczne o znaczeniu gminnym i sołectkim. C1.3. Dogodne warunki mieszkaniowe sprzyjające przyciąganiu i zatrzymywaniu mieszkańców.

	C1.4. Dostęp do oferty usług i udogodnień zapewniających rozwój talentów i zainteresowań różnych grup mieszkańców. C1.5. Unikatowość gminy przyciągająca nowych mieszkańców poszukujących spokoju i bezpieczeństwa.
<i>C2. Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.</i>	C2.1. Silne środowiska społeczne angażujące się w rozwój gminy i swoich miejscowości. C2.2. Wysoki poziom wrażliwości mieszkańców na potrzeby osób o szczególnych potrzebach. C2.3. Dogodne warunki dla wzmacniania sektora pozarządowego.
<i>C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy.</i>	C3.1. Wysoki poziom kompetencji zawodowych i przedsiębiorczości mieszkańców. C3.2. Rozwijające się kompleksowe usługi i produkty składające się na ofertę spędzania czasu wolnego o znaczeniu regionalnym. C3.3. Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju firm przez mieszkańców. C3.4. Przyjazny klimat dla inwestorów respektujących zasady ekorozwoju i tworzących atrakcyjne miejsca pracy dla kapitału ludzkiego gminy.
<i>C4. Równoważenie, trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych.</i>	C4.1. Partycypacyjny model kształtowania rozwoju gminy. C4.2. Wysoki poziom odpowiedzialności mieszkańców za dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy. C4.3. Wysoka jakość środowiska naturalnego. C4.4. Inteligentna gmina kreująca i wykorzystująca nowe rozwiązania technologiczne i organizacyjne.

3. KIERUNKI DZIAŁAŃ

W oparciu o system celów strategicznych i operacyjnych opracowano zbiór kierunków działań stanowiących podstawową wytyczną dotyczącą wdrażania strategii. W nawiązaniu do kierunków – w zależności od możliwości realizacyjnych – w kolejnych okresach implementacji opracowywane będą konkretne przedsięwzięcia wdrożeniowe. Wśród takich przedsięwzięć szczególne znaczenie mają przedsięwzięcia partnerskie, w tym realizowane wraz z partnerami w otoczeniu.

W kolejnej tabeli znalazł się wykaz kierunków odpowiadających poszczególnym celom operacyjnym.

Tabela 8 Cele operacyjne gminy Hażlach i kierunki działań.

<i>Cele operacyjne</i>	<i>Kierunki działań</i>
<i>C1.1. Dostęp do usług i udogodnień w gminie wspierających codzienne funkcjonowanie różnych grup mieszkańców</i>	K1. Działania na rzecz rozwoju oferty publicznych i rynkowych usług wspierających funkcjonowanie mieszkańców, w tym usługi opiekuńcze i edukacyjne dla dzieci, usługi dla seniorów i osób o szczególnych potrzebach. K2. Dostosowywanie standardu (doposażenie, modernizacja) i rozmieszczenia obiektów infrastruktury społecznej do zmieniających się potrzeb mieszkańców. K3. Działania podnoszące dostępność do usług zdrowotnych, w tym dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej oraz e-usług zdrowotnych. K4. Wspieranie rozwoju kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców, w tym w kompetencji cyfrowych i społecznych. K5. Poprawa jakości infrastruktury transportowej w tym jakość dróg, systemy bezpieczeństwa, separacja ruchu pieszych oraz rozwój dróg rowerowych. K6. Rozwój powiązań transportowych gminy z ośrodkami miejskimi podnoszący dostępność do usług wyższego rzędu w otoczeniu, w szczególności rozwój transportu publicznego.
<i>C1.2. Estetyczne i funkcjonalne przestrzenie publiczne o znaczeniu gminnym i sołectkim</i>	K7. Kreowanie i funkcjonalne wzbogacanie centrów miejscowości i centrum gminy. K8. Podnoszenie dostępności do placów zabaw oraz innych miejsc rodzinnego spędzania czasu wolnego, a także przestrzeni integracji społecznej. K9. Tworzenie małej architektury poprawiającej funkcjonalność i estetykę przestrzeni publicznych. K10. Podnoszenie dostępności przestrzeni publicznych dla osób o szczególnych potrzebach.

C1.3. Dogodne warunki mieszkaniowe sprzyjające przyciąganiu i zatrzymywaniu mieszkańców.

C1.4. Dostęp do oferty usług i udogodnień zapewniających rozwój talentów i zainteresowań różnych grup mieszkańców

C1.5. Unikatowość gminy przyciągająca nowych mieszkańców poszukujących spokoju i bezpieczeństwa.

C2.1. Silne środowiska społeczne angażujące się w rozwój gminy i swoich miejscowości

C2.2. Wysoki poziom wrażliwości mieszkańców na potrzeby osób o szczególnych potrzebach.

K11. Cykliczne wydarzenia w przestrzeniach publicznych gminy realizowane z udziałem mieszkańców.

K12. Przygotowywanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe z zachowaniem zasad zrównoważonego gospodarowania przestrzenią.

K13. Podnoszenie dostępności do oferty i infrastruktury wspierającej rozwój talentów artystycznych.

K14. Podnoszenie dostępności do oferty i infrastruktury wspierającej rozwój talentów sportowych.

K15. Organizacja wydarzeń kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, społecznych aktywizujących mieszkańców.

K16. Promowanie osiągnięć mieszkańców w działalności naukowej, edukacyjnej, społecznej, kulturalnej, sportowej itp.

K17. Wspieranie rozwoju budownictwa adresowanego do grup o szczególnych potrzebach, w tym tworzenie oferty mieszkaniowej dla seniorów (również spoza gminy).

K18. Promocja atutów gminy w otoczeniu jako miejsca o wyjątkowej atrakcyjności życia w regionie.

K19. Rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej spójność wewnętrzną gminy i jej powiązania z otoczeniem, m. in. poprawa bezpieczeństwa na drogach, inwestycje drogowe, system ścieżek rowerowych.

K20. Rozwój infrastruktury ICT podnoszącej dostępność mieszkańców do usług i pracy w przestrzeni wirtualnej.

K21. Kreowanie przestrzeni dla aktywności mieszkańców – obiekty i tereny, w których mieszkańcy mogą czuć się gospodarzami miejsca.

K22. Promowanie osiągnięć liderów lokalnych.

K23. Edukacja obywatelska wspierająca kreatywność i świadome uczestnictwo mieszkańców w rozwoju lokalnym.

K24. Wspieranie realizacji partnerskich projektów integrujących wspólnoty lokalne.

K25. Podnoszenie świadomości mieszkańców na temat osób o szczególnych potrzebach.

K26. Pielęgnowanie więzi sąsiedzkich i pozytywnych relacji w obrębie wspólnot lokalnych.

*C2.3. Dogodne warunki dla
wzmacniania sektora
pozarządowego.*

*C3.1. Wysoki poziom kompetencji
profesjonalnych i
przedsiębiorczości
mieszkańców.*

*C3.2. Rozwijające się kompleksowe
usługi i produkty składające się
na ofertę spędzania czasu
wolnego o znaczeniu
regionalnym*

*C3.3. Dogodne warunki dla
zakładania i rozwoju firm przez
mieszkańców*

- K27. Edukacyjne i doradcze wspieranie sektora pozarządowego.
- K28. Realizacja działań w formule Partnerstwa Publiczno-Społecznego w zakresie świadczenia usług społecznych.
- K29. Kreowanie innowacji społecznych poprzez partnerskie projekty sektora samorządowego, obywatelskiego i biznesu (w tym z udziałem podmiotów z otoczenia).
- K30. Działania na rzecz podnoszenia kompetencji przedsiębiorczych w różnych grupach wiekowych.
- K31. Wspieranie kształtowania karier zawodowych we współpracy podmiotów edukacji i firm lokalnych.
- K32. Wspieranie rozwoju kompetencji transwersalnych (możliwych do wykorzystania w różnych zawodach).
- K33. Rozwój liniowej infrastruktury turystycznej - ścieżek rowerowych, pieszych łączących atrakcje gminy.
- K34. Kreowanie i rozwój cyklicznych wydarzeń tworzących kalendarz wydarzeń o znaczeniu ponadlokalnym.
- K35. Wspieranie lokalnych biznesów w sektorze turystycznym i okołoturystycznym (m. in. doradcze i infrastrukturalne).
- K36. Wykorzystanie specyfiki przyrodniczej i kulturowej dla kreowania specyficznego produktu turystyki edukacyjnej.
- K37. Wsparcie dla rozwoju enoturystyki.
- K38. Rozwój systemu informacji turystycznej – oznakowanie, publikacje, informacja w przestrzeni realnej i wirtualnej itp.
- K39. Wsparcie lokalnych firm w plasowaniu oferty turystycznej w przestrzeni wirtualnej.
- K40. Stwarzanie korzystnych warunków w tym przestrzennych i infrastrukturalnych dla powstawania i rozwoju lokalnych firm produkcyjnych, rzemieślniczych, usługowych.
- K41. Tworzenie warunków dla zakładania biznesu przez młodych mieszkańców – miejsca, doradztwo, kojarzenie z partnerami biznesowymi.
- K42. Współpraca z gminami powiatu w zakresie tworzenia oferty produktów i usług opierających się na wykorzystaniu lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych.
- K43. Promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu i angażowania lokalnych przedsiębiorców w rozwój społeczności lokalnej.

<i>C3.4. Przyjazny klimat dla inwestorów respektujących zasady ekorozwoju i tworzących atrakcyjne miejsca pracy dla kapitału ludzkiego gminy.</i>	K44. Tworzenie nowych terenów inwestycyjnych przy zachowaniu zasad zrównoważonego gospodarowania przestrzenią. K45. System preferencji dla inwestorów tworzących miejsca pracy dla osób o wyższych kwalifikacjach oraz tworzących sieci kooperacji z biznesem lokalnym.
<i>C4.1. Partycypacyjny model kształtowania rozwoju gminy.</i>	K46. Usprawnianie dialogu społecznego i partycypacji mieszkańców w zarządzaniu gminą, w tym z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych. K47. Monitorowanie potrzeb różnych grup społecznych w zakresie popytu na usługi i udogodnienia w gminie. K48. Zaangażowanie mieszkańców w tworzenie oferty spędzania wolnego czasu i oferty wspierającej rozwijanie zainteresowań. K49. Poszerzanie wykorzystania narzędzi typu budżet partycypacyjny.
<i>C4.2. Wysoki poziom odpowiedzialności mieszkańców za dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy</i>	K50. Działania na rzecz podnoszenia świadomości mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego oraz możliwości jego ochrony. K51. Wspieranie oddolnych inicjatyw społecznych zmierzających do ochrony, poprawy jakości i odpowiedzialnego wykorzystania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego gminy. K52. Wspieranie przedsięwzięć naukowo-badawczych w zakresie potencjału przyrodniczego i kulturowego gminy.
<i>C4.3. Wysoka jakość środowiska naturalnego</i>	K53. Rozwijanie komunalnej infrastruktury technicznej ograniczającej antropopresję na środowisko przyrodniczo-kulturowe. K54. Modernizacja obiektów publicznych pod kątem oszczędności energii, poprawy jakości obsługi mieszkańców, w tym osób ze szczególnymi potrzebami. K55. Edukacja w zakresie proekologicznych, w tym sprzyjających ograniczaniu niskiej emisji, rozwiązań możliwych do wykorzystania w mieszkalnictwie, biznesie i rolnictwie. K56. Wspieranie przedsięwzięć na rzecz wykorzystywania proekologicznych rozwiązań przez firmy, gospodarstwa domowe i rolne (m. in. rozwiązania na rzecz energooszczędności, energii zielonej, gospodarki obiegu zamkniętego, oczyszczania ścieków). K57. Działania w zakresie gospodarki wodnej, ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałaniu suszy. K58. Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury.

C4.4. Inteligentna gmina kreująca i wykorzystująca nowe rozwiązania technologiczne i organizacyjne

- K59. Podniesienie poziomu i ochrona bioróżnorodności.
- K60. Rozwój infrastruktury informatycznej i inteligentnych rozwiązań w zarządzaniu infrastrukturą techniczną i świadczeniu usług.
- K61. Poszerzanie oferty i upowszechnianie wśród mieszkańców e-usług publicznych.
- K62. Nowe technologie w kształtowaniu relacji w społeczności lokalnej.

4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Dla zapewnienia sprawności i efektywności procesu zarządzania i realizacji strategii istotnym elementem jest określenie mechanizmu oraz systemu monitorowania i ewaluacji strategii rozwoju gminy.

W związku z wdrożeniem instrumentu o charakterze sprawozdawczym, jakim jest określony w ustawie o samorządzie gminnym Raport o stanie gminy, zarysowany system monitorowania wpisywać się będzie w proces tworzenia corocznego raportu.

W corocznym raporcie monitoringowym z realizacji strategii powinny być określone wskaźniki o charakterze rezultatów i oddziaływania w podziale na poszczególne cele strategiczne.

Tabela 9 Rezultaty i wskaźniki monitorowania

Cel strategiczny	Oczekiwane rezultaty działań	Kluczowe wskaźniki	Główne źródło danych	Pożądany kierunek zmiany wskaźnika w perspektywie 2030 r.
<i>C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania</i>	– podniesienie atrakcyjności gminy – zmniejszenie skali potrzeb systemu pomocy społecznej	– Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	GUS	↓
		– Mieszkania na 1000 mieszkańców	GUS	↑
		– Korzystający z instalacji w % ogółu ludności – wodociąg	GUS	↑
		– Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej	GUS	↓

Cel strategiczny	Oczekiwane rezultaty działań	Kluczowe wskaźniki	Główne źródło danych	Pożądany kierunek zmiany wskaźnika w perspektywie 2030 r.
C2. <i>Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.</i>		– Liczba lub liczebność grup artystycznych w gminie	GUS	=
		– Liczba lub liczebność kół gospodyń wiejskich	UG	=
	– wzrost aktywności organizacji pozarządowych – wzrost integracji społeczności lokalnej	– Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	GUS	↑
		– Wartość zadań powierzonych dla NGO	UG	↑
	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy.	– Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	GUS	↑
		– Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności	GUS	↑
		– Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	GUS	↑
		– Wpływy podatkowe gminy	UG	↑
		– Liczba osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	GUS	↓
	C4. <i>Równoważenie, trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych.</i>	– Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem	GUS	=
		– Liczba usług e-administracji świadczonych przez UG	UG	↑
		– Liczba petentów obsługiwanych w siedzibie UG	UG	↓
		– Korzystający z instalacji w % ogółu ludności – kanalizacja	GUS	↑

Źródło: opracowanie własne

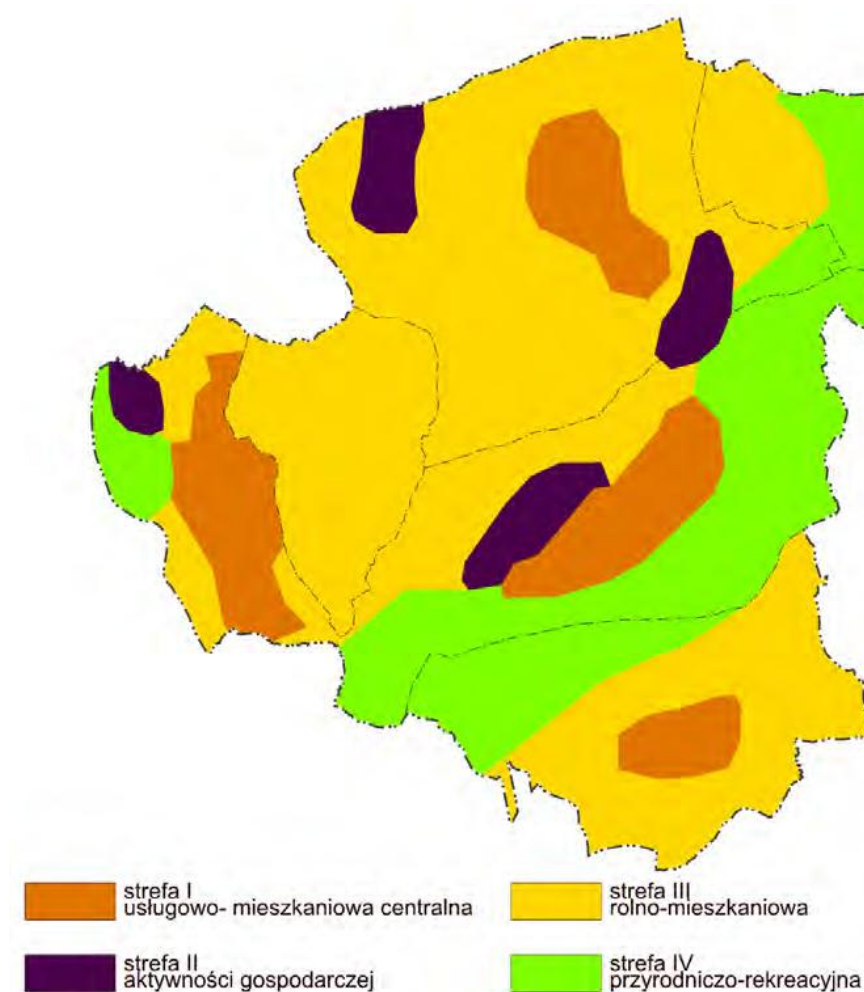
Ponadto w oparciu o przyjmowany program wdrożeniowy, o którym mowa w rozdziale 8 niniejszej strategii monitorowane będą wskaźniki o charakterze produktów oraz wskaźniki finansowe obrazujące wielkość nakładów ponoszonych przez Samorząd Gminy Hażlach na realizację projektów własnych wdrażających strategię.

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Hażlach istniejącą strukturę funkcjonalno–przestrzenną z podziałem na 6 sołectw, z ośrodkiem gminnym w Hażlachu wskazuje się do zachowania, przy czym generalne kierunki zagospodarowania przestrzennego i przekształceń struktur przestrzennych określone zostały poprzez wydzielenie kształtujących się stref funkcjonalno-przestrzennych gminy:

- 1) Strefa I – usługowo-mieszkaniowa centralna**, obejmująca tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej i usługowej w miejscowościach: Pogwizdów, Kończyce Wielkie, Hażlach, Zamarski, a także istniejące tereny użytków zielonych, w której wskazuje się intensyfikację zainwestowania, poprzez m.in. uzupełnienie istniejących terenów zabudowy mieszkaniowej w zakresie dopuszczalnym przez bilans zapotrzebowania na zabudowę;
- 2) Strefa II – aktywności gospodarczej**, obejmująca tereny w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej w miejscowościach: Kończyce Wielkie, Hażlach oraz tereny w Pogwizdowie, w której wskazuje się ograniczenie funkcji rolniczej i mieszkaniowej na rzecz rozwoju funkcji usługowej i przemysłowej;
- 3) Strefa III – rolno-mieszkaniowa**, obejmująca tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy zagrodowej, a także obiekty obsługi produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego, w której wskazuje się utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia terenów;
- 4) Strefa IV – przyrodniczo-rekreacyjna**, obejmująca zwarte kompleksy leśne, tereny wód powierzchniowych, otwarte tereny użytków rolnych i tereny istniejącej zabudowy, w której wskazuje się zachowanie funkcji przyrodniczych i mieszkaniowych, a także rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej, w tym budownictwa związanego z agroturystyką.

Mapa 2 Strefy funkcjonalno-przestrzenne gminy Hażlach

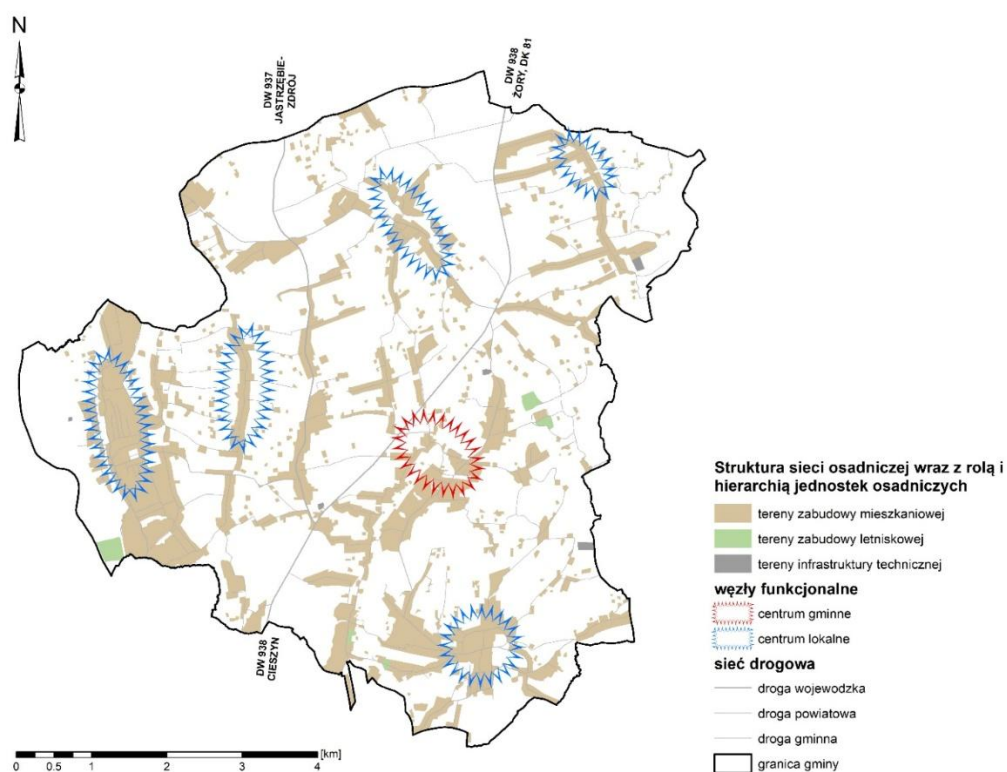

Biorąc pod uwagę cele rozwoju gminy Hażlach można zarysować kluczowe elementy modelu funkcjonalno-przestrzennego obejmujące:

- strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- system powiązań przyrodniczych,
- główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
- główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

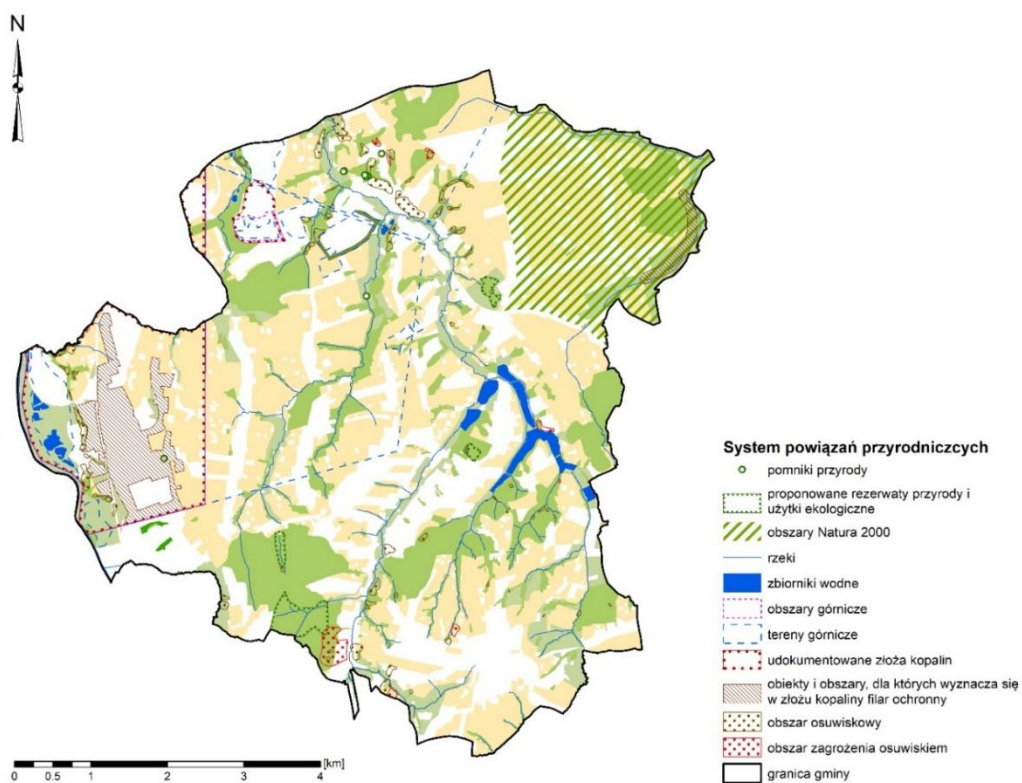
Należy podkreślić, że ostateczne przesądzenia dotyczące granic stref oraz przeznaczenia i sposobów użytkowania określonych terenów są i będą określane w ramach ustaleń odpowiednich dokumentów planistycznych dotyczących kształtowania polityki przestrzennej w gminie, zgodnie z przepisami prawa w szczególności w planie ogólnym gminy (po jego opracowaniu) oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Mapa 3 Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

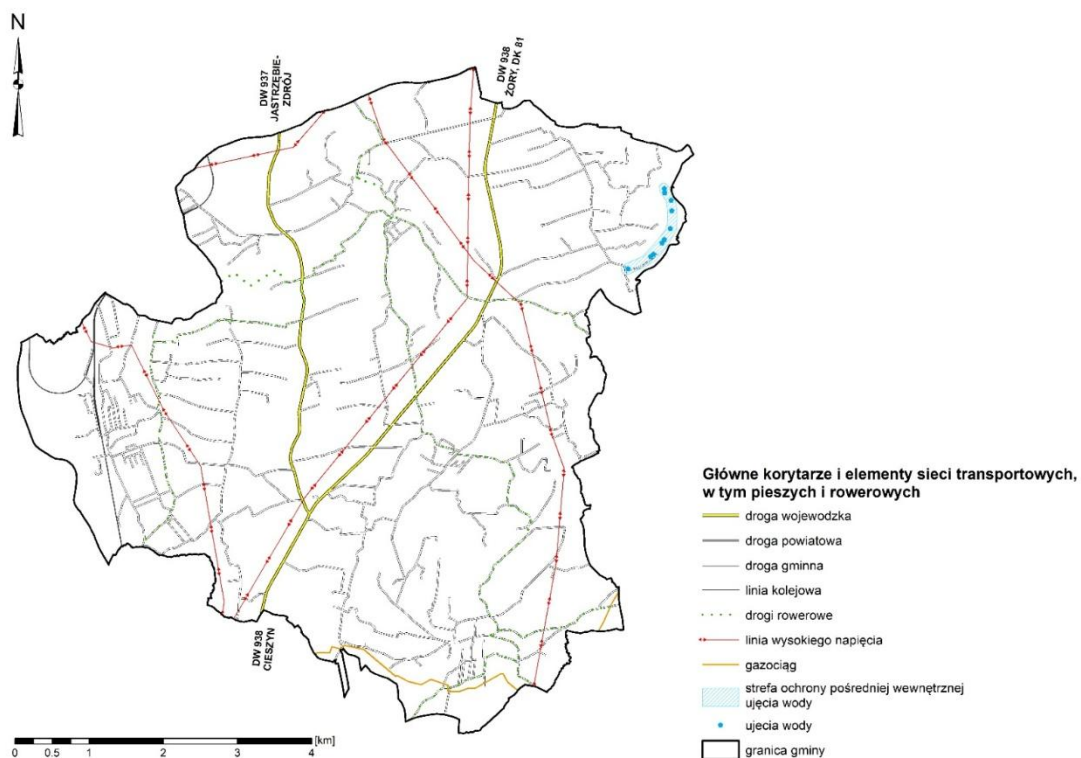
Źródło: opracowanie własne na bazie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, danych systemów informacji przestrzennej oraz danych open street maps

Mapa 4 System powiązań przyrodniczych

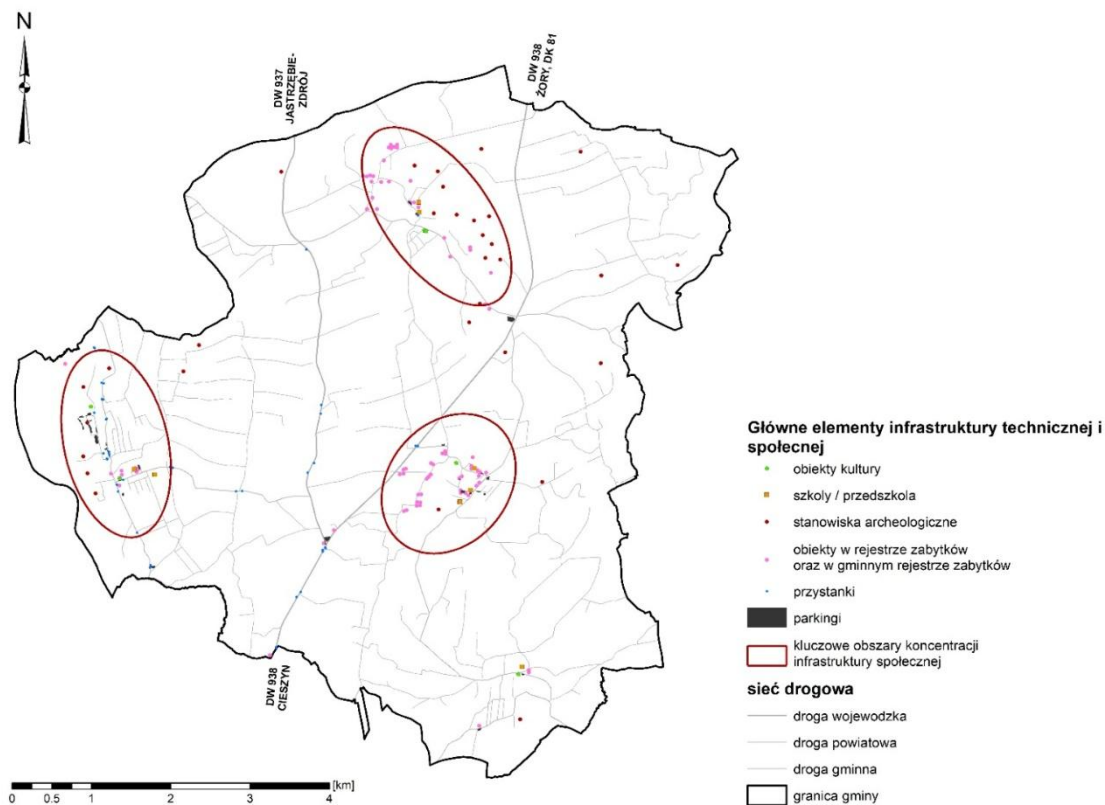
Źródło: opracowanie własne na bazie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, danych systemów informacji przestrzennej oraz danych open street maps

Mapa 5 Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

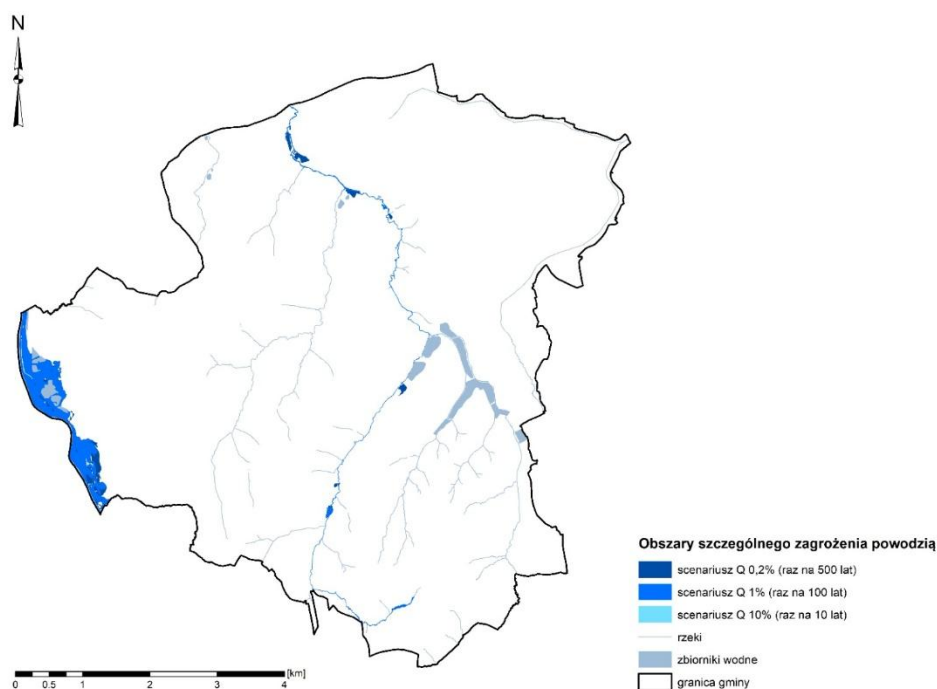
Źródło: opracowanie własne na bazie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, danych systemów informacji przestrzennej oraz danych open street maps

Mapa 6 Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej stan aktualny

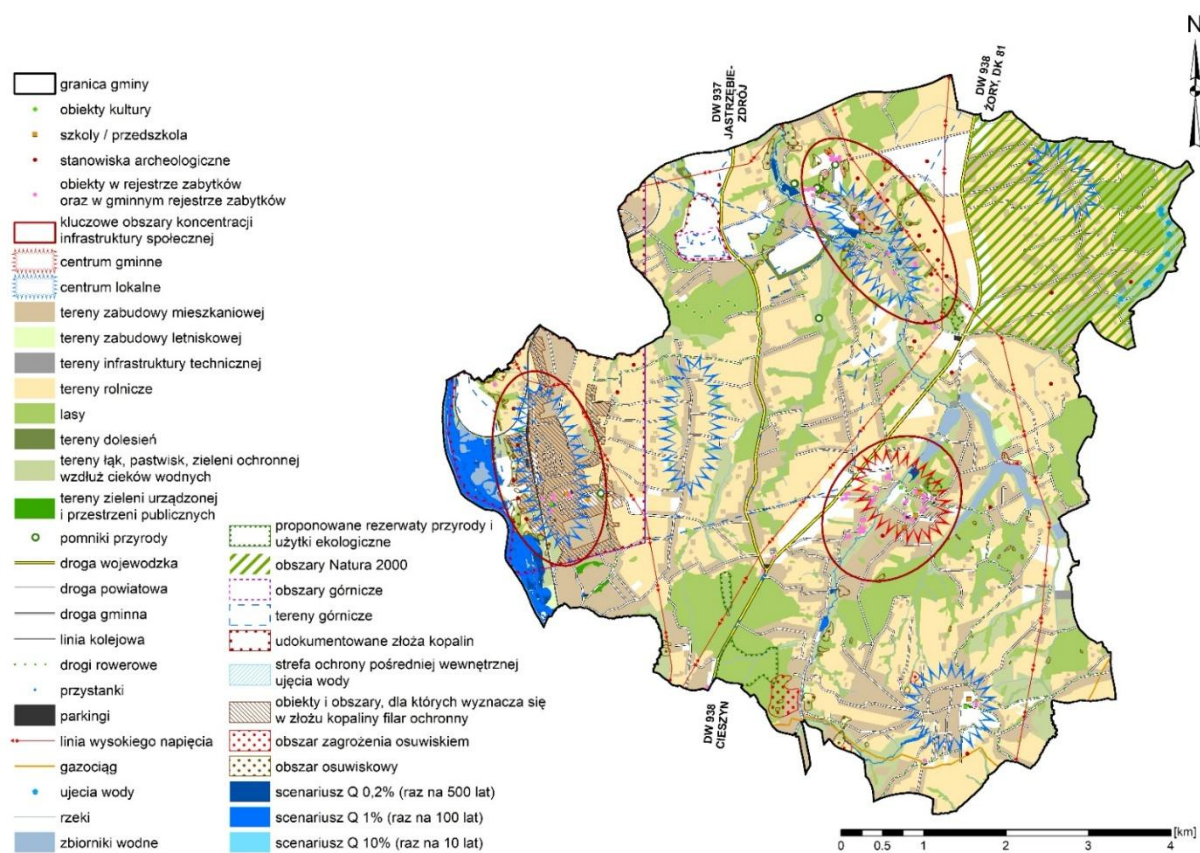
Źródło: opracowanie własne na bazie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, danych systemów informacji przestrzennej oraz danych open street maps

Mapa 7 Obszary szczególnego zagrożenia powodziowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://isok.gov.pl/hydroportal.html>

Mapa 8 Ramowy model struktury funkcjonalno- przestrzennej

Źródło: opracowanie własne na bazie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, danych systemów informacji przestrzennej, danych open street maps i <https://isok.gov.pl/hydroportal.html>

6. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Strategia rozwoju gminy to dokument o charakterze społeczno-gospodarczym z istotnymi elementami kształtowania struktury przestrzennej gminy. Biorąc pod uwagę generalny zakres strategii można określić ogólny zbiór zasad, rekomendacji i ustaleń w zakresie kształtowania polityki przestrzennej w gminie Hażlach.

1. W zakresie ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu kluczowymi, ramowymi zasadami są:
 - a. zachowanie, ochrona i rozwój podstawowych elementów strukturalnych systemu: terenów leśnych, terenów rolniczych, w tym łąk i pastwisk, wód oraz terenów zieleni naturalnej dolin rzecznych,
 - b. ograniczenie w granicach obszarów i obiektów objętych ochroną: Obszaru Natura 2000 obszaru specjalnej ochrony ptaków - Dolina Górnej Wisły i pomników przyrody zainwestowania mogącego negatywnie wpływać na przedmiot i cele ochrony,
 - c. realizacja działań ochronnych określonych dla ochrony i zachowania przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Wisły określono w Planie zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 Dolina Górnej Wisły PLB240001,
 - d. zapewnienie ciągłości przestrzennej elementów składowych podsystemu biologicznego,
 - e. zachowanie i przywrócenie ciągłości podsystemu w obszarach zurbanizowanych i podlegających urbanizacji – wytworzenie elementów łącznikowych (korytarzy ekologicznych, miejsc powiązań),
 - f. zachowanie powiązań zewnętrznych, poprzez tworzenie systemu ciągów i węzłów zieleni w obszarze Gminy,
 - g. zapewnienie szczególnej ochrony przed zmianą sposobu użytkowania naturalnych korytarzy i powiązań ekologicznych w postaci: kompleksów leśnych, strefy zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, rzeki Olzy, Piotrówki, Wschodnicy i mniejszych cieków, które gwarantują intensywny przepływ materii i energii oraz informacji genetycznej,
 - h. zapewnienie ciągłości przestrzennej układów przyrodniczych, realizacji działań ochronnych i inwestycyjnych wskazanych dla kształtowania podsystemu biologicznego oraz tworzenie nowych powiązań w postaci ciągów i węzłów zieleni, a także zapewnienie odpowiedniego funkcjonowania istniejących terenów zieleni oraz korytarzy ekologicznych,

- i. respektowanie w pełni przepisów ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony przyrody, aktów prawnych ustanawiających formy ochrony przyrody oraz planów ich ochrony,
 - j. ograniczenie rozwoju terenów podlegających ochronie akustycznej tam, gdzie istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia hałasu o ponadnormatywnym natężeniu,
 - k. ograniczenie uciążliwości prowadzonej działalności w zakresie emisji hałasu oraz emisji zanieczyszczeń (poprzez m.in.: realizację nasadzeń zwartą zielenią wysoką i średnio wysoką na działce, na której prowadzona jest działalność, ekranowanie źródeł hałasu, stosowanie urządzeń filtrujących, wyciszających),
 - l. wprowadzenie nasadzeń zieleni wysokiej w pasach drogowych,
 - m. zmniejszenie energochłonności gospodarki, poprzez m.in. wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych oraz wprowadzenie urządzeń i technologii energooszczędnych,
 - n. zmniejszenie zużycia energii, poprzez wykonanie termomodernizacji budynków,
 - o. wykorzystanie odnawialnych źródeł energii dla potrzeb zaopatrzenia w ciepło.
2. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej kluczowymi, ramowymi zasadami są:
- a. ochrona obiektów zabytkowych oraz zabytkowych zespołów obiektów (zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i też gminnej ewidencji) niezależnie od stanu technicznego i wysokości ponoszonych nakładów finansowych na ich utrzymanie,
 - b. objęcie ochroną dóbr kultury współczesnej,
 - c. realizowanie ochrony obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków realizowana jest niezależnie od ustaleń planów miejscowych,
 - a. ukierunkowanie działań inwestycyjnych prowadzonych w strefach konserwatorskich na trwałe zachowanie wartości zabytkowych przedmiotu ochrony,
 - b. dążenie do zachowania historycznej kompozycji obiektów zabytkowych i zieleni zabytkowej.
3. Kierunkami zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej są:
- a. intensyfikacja i rozwoju zainwestowania i uzupełniania zabudowy,
 - b. porządkowanie układów urbanistycznych poprzez racjonalne ukształtowanie sieci dróg,
 - c. dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie w planach miejscowych form zabudowy,

- d. rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej,
 - e. poprawa dostępności do usług na terenach zamieszkania,
 - f. dbałość o estetykę obszarów zabudowy,
 - g. utrzymanie istniejących budynków gminnych oraz prywatnych, a także ich remonty, wymianę lub doposażenie w infrastrukturę techniczną oraz przebudowę w celu poprawy warunków mieszkaniowych w zależności od potrzeb i możliwości.
4. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:
- a. dopuszcza się lokalizację obiektów handlu wielkopowierzchniowego w strefach przeznaczonych pod lokalizację usług lub gospodarcze.
5. Do zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego zalicza się zasadę mówiącą, że:
- a. inwestycje celu publicznego mogą być realizowane przede wszystkim na terenach dróg publicznych, linii kolejowych, terenach infrastruktury technicznej, cmentarzy, zabudowy usługowej, usług sportu, turystyki i rekreacji, zieleni urządzonej i przestrzeni publicznych, oraz na innych terenach zgodnie z ich przeznaczeniem, tj. funkcją dominującą i dopuszczalną.
 - b. szczegółowe ustalenie lokalizacji inwestycji powinno nastąpić w planie miejscowym lub w przypadku jego braku – w decyzji administracyjnej.
6. Do kluczowych kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej zalicza się:
- a. poprawę jakości dróg i bezpieczeństwo poruszania się na nich,
 - b. realizację nowych dróg publicznych oraz wewnętrznych na terenach przewidzianych dla rozwoju urbanizacji
 - c. wprowadzenie rozwiązań służących uspokojeniu ruchu.
 - d. wprowadzenie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów: budowę chodników, ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych w drogach;
 - e. utrzymanie połączeń autobusowych, a także ich rozwój, zarówno wewnątrz gminy jak również z otoczeniem
 - f. budowę ścieżek rowerowych w pasach drogowych przebiegu szlaków turystycznych, budowę poboczy w pasach drogowych lub wydzielenie pasów dla rowerów w jezdni dróg o większym natężeniu ruchu, o ile warunki terenowe na to pozwalają,

- g. lokalizację infrastruktury społecznej w strefach zamieszkania i łatwo dostępnych dla mieszkańców,
 - h. modernizację i ewentualnie rozbudowa istniejących obiektów usług społecznych i publicznych,
 - i. lokalizację nowych obiektów świadczących usługi publiczne.
7. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW obejmują w głównej mierze:
- a. obszary lokalizacji tego typu powinny obejmować przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowo - usługowej, przemysłowej (gospodarczej) oraz tereny rolne.
 - b. dopuszcza się działania modernizacyjne infrastruktury energetycznej zapewniającej bezpieczeństwo energetyczne gminy,
 - c. w zakresie realizacji inwestycji energetycznych promowane powinny być (w miarę możliwości i istnienia odpowiednich warunków) rozwiązania oparte o odnawialne źródła energii.
8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko to:
- a. zakaz lokalizacji, w strefach zabudowy mieszkaniowej, przedsięwzięć mogących zawsze i potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych z wyłączeniem inwestycji komunikacyjnych i infrastrukturalnych,
 - b. dopuszcza się realizację inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko celem zaspokojenia istotnych potrzeb mieszkańców gminy przy zastosowaniu rozwiązań ograniczających ten negatywny wpływ,
 - c. przy realizacji tego typu inwestycji należy przeprowadzić procedurę oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
 - d. należy w szczególnym stopniu uwzględnić zasady ochrony środowiska na obszarze prowadzenia prac, a w szczególności dotyczące ochrony gleby, zieleni, naturalnego ukształtowania terenu, krajobrazu i stosunków wodnych oraz oddziaływanie na zdrowie i życie ludzi i zwierząt.
9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej wskazują na:
- a. wyłączenie z produkcji rolnej gruntów o najniższej wartości i nieekonomicznych w uprawie polowej i ich przekształcenie w tereny inwestycyjne o wielofunkcyjnym charakterze, tj. skupiające drobną i średnią przedsiębiorczość, mieszkalnictwo oraz funkcji turystyczno–rekreacyjnej,

- b. utrzymanie rolniczej funkcji terenów o wysokich walorach produkcyjnych i ich rozwoju w kierunku rolnictwa ekologicznego,
- c. potencjalną lokalizację uciążliwych obiektów hodowlanych w sposób, który nie będzie źródłem konfliktów przestrzennych z zabudową mieszkaniową (powodowanych emisją odorów, hałasu),
- d. zakaz lokalizacji obiektów, w których prowadzony jest chów lub hodowla zwierząt zaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych, w granicach terenów, na których przewiduje się lokalizację zabudowy mieszkaniowej,
- e. zachowanie istniejącej sieci rowów,
- f. ochronę istniejących oraz zwiększanie terenów zakrzewień i zadrzewień śródpolnych;
- g. sukcesywne przeznaczenie części terenów rolnych najslabszych gleb zlokalizowanych w sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych pod zalesienia,
- h. rozwój usług komplementarnych dla rolnictwa,
- i. rozwój agroturystyki – funkcji związanych z wypoczynkiem i rekreacją.

10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji obejmują:

- a. ograniczania i racjonalizacji zabudowy na terenach rolnych,
- b. prowadzenia systemowych działań rewitalizacyjnych i rekultywacyjnych na terenach zdegradowanych, rewitalizacji oraz przemysłowych, porolniczych, poeksploatacyjnych,
- c. ograniczanie wyłączenia z użytkowania rolniczego gruntów rolnych,
- d. podejmowanie systemowych działań dla obszarów wymagających rehabilitacji obejmujące: uporządkowanie terenu, wycięcie zbędnego lub chorego drzewostanu, wprowadzenie uzupełniających nasadzeń kontynuujących pierwotne cechy rozplanowania, dokonanie rewitalizacji istniejącej zabudowy, usunięcie obiektów dysharmonijnych, ewentualne wprowadzenie nowej zabudowy nawiązującej do cech zachowanych obiektów zabytkowych, adaptacja do pełnienia funkcji wypoczynkowych, rekreacyjnych
- e. ograniczenie obudowania lasów nową zabudową,
- f. zwiększenie powierzchni lasów, m.in. poprzez dolesienia na gruntach o przeważającym kompleksie gleb poniżej III klasy bonitacyjnej, terenach zagrożonych erozją, terenach stanowiących uzupełnienie istniejących kompleksów leśnych.

7. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie, stanowi ramy wdrażania strategii rozwoju gminy Hażlach. Dokument ten wskazuje dwie grupy tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI): pierwsza w ujęciu funkcjonalnym oraz druga w ujęciu tematycznym.

Gmina Hażlach jest położona w subregionie południowym, dla którego centrum stanowi Aglomeracja Bielska.

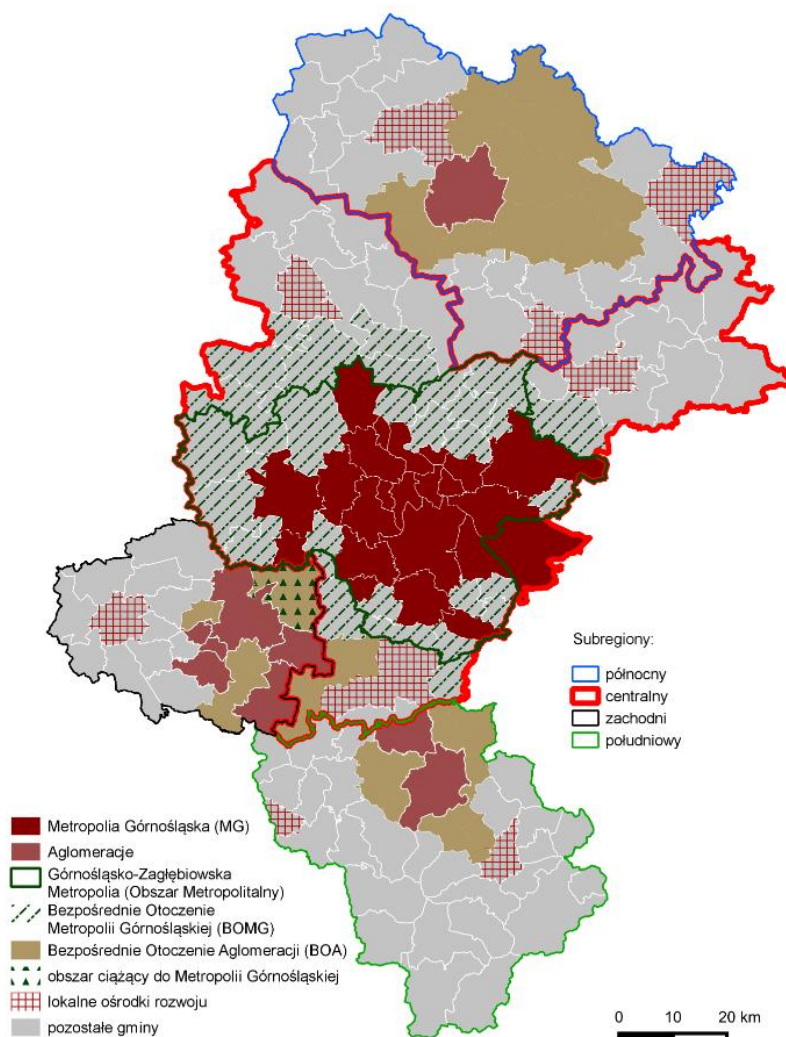
Do kluczowych wyzwań sformułowanych, w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2030, dla tego subregionu, które są szczególnie istotne dla gminy Hażlach zaliczyć należy:

- rozwój współpracy na rzecz tworzenia atrakcyjnych produktów turystycznych.
- rozwój i integracja wysokiej jakości infrastruktury turystycznej.
- podniesienie jakości drogowych powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, w tym również dróg pieszych i rowerowych.
- poprawa jakości środowiska, w szczególności powietrza i wód powierzchniowych.
- poprawa bezpieczeństwa powodziowego oraz przeciwdziałanie skutkom suszy.
- rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego, w tym zintegrowanego systemu transportu, również na obszarze peryferyjnie położonych obszarów wiejskich.

Jednocześnie kluczowymi potencjałami subregionu południowego są:

- położenie przygraniczne; rozwijająca się współpraca transgraniczna.
- infrastruktura transportowa stwarzająca możliwości dostępu do nowych terenów inwestycyjnych.
- wysoka atrakcyjność inwestycyjna.
- silnie rozwijająca się nowoczesna gospodarka ośrodka aglomeracyjnego.
- duży potencjał kulturowy i turystyczny.
- występowanie obszarów o wysokich walorach środowiskowych i krajobrazowych.
- wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

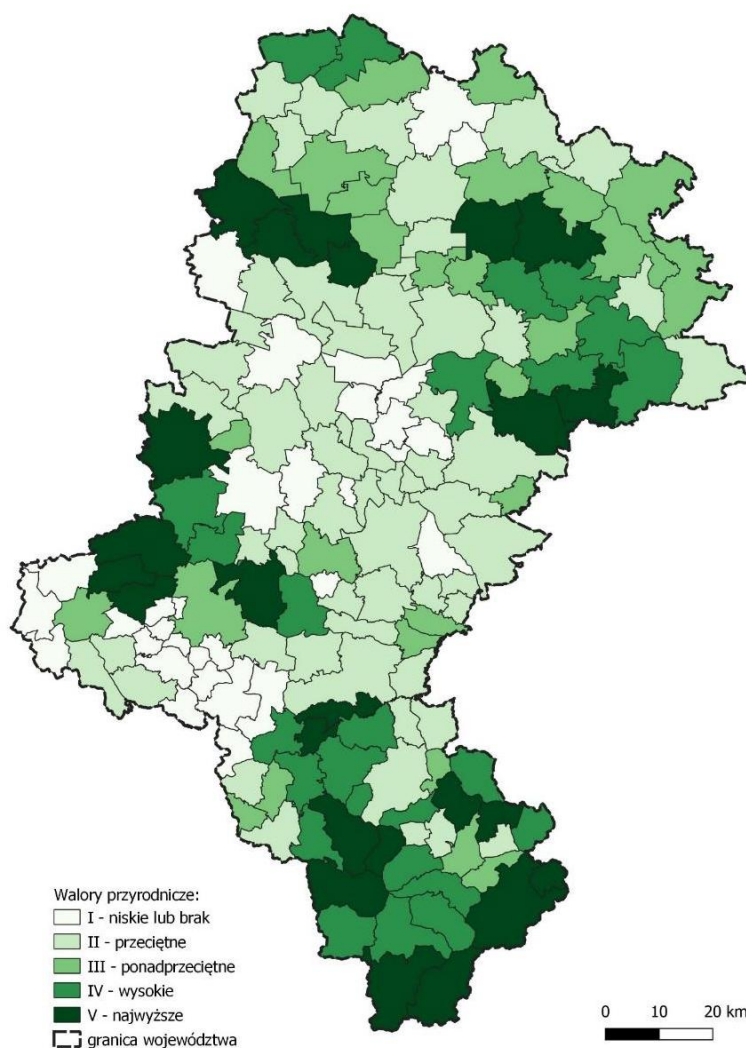
Mapa 9 Subregiony województwa śląskiego.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”,

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Hażlach znajduje się w subregionie południowym i zalicza się do następujących obszarów strategicznej interwencji:

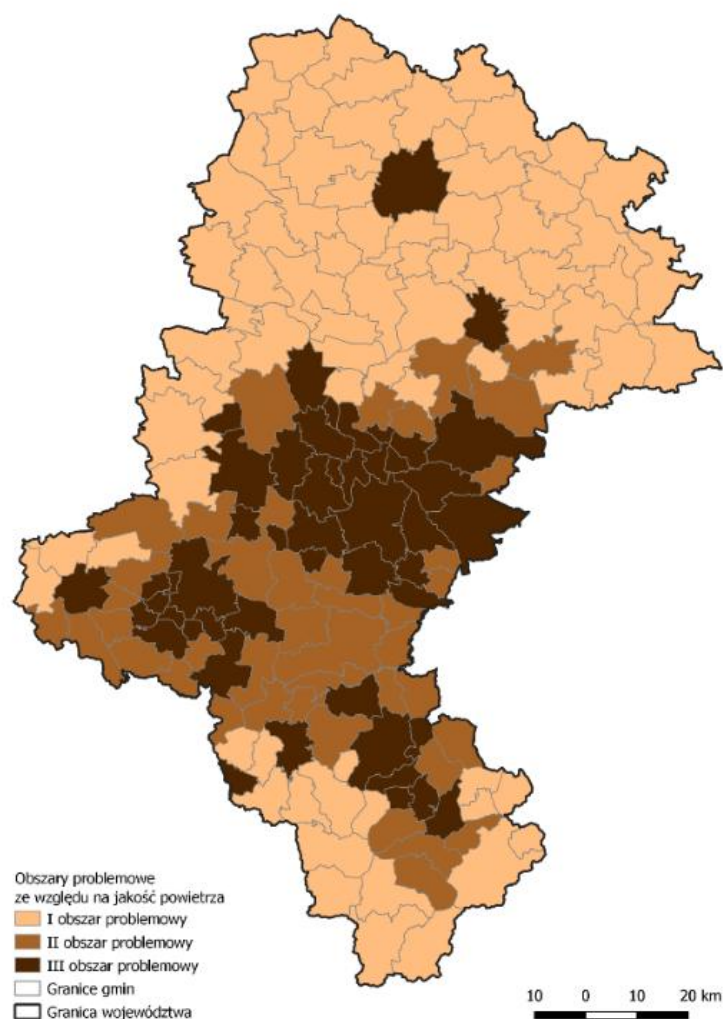
- Obszary cenne przyrodniczo – II poziom przeciętny; dla których wyzwaniem jest:
 - ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności,
 - poprawa stosunków wodnych i ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych oraz zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych. Istotne będzie również programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów, ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów”;

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

- Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza - I obszar problemowy (najniższy); wyzwaniem stojącym przed województwem jest:
 - ograniczenie niskiej emisji, ponieważ to ona w największym stopniu odpowiada za przekroczenia norm jakości powietrza,
 - wsparcie rozbudowy sieci ciepłowniczej oraz włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych,
 - generowanie i wdrażania innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko.
 - podejmowanie przez gminy działań związanych z egzekwowaniem przepisów tzw. „uchwały antysmogowej”.

Mapa 11 Obszary Strategicznej Interwencji w strategii województwa śląskiego – jakość środowiska,

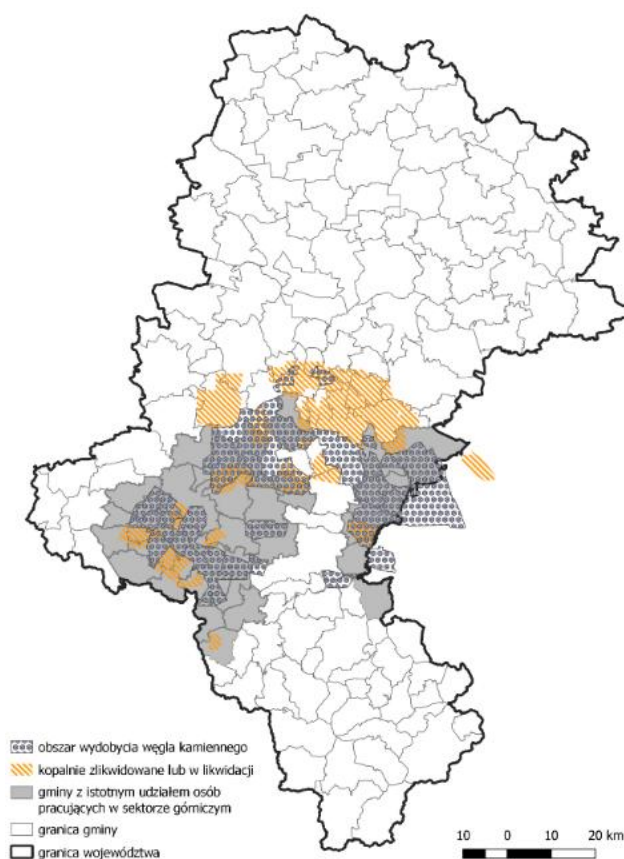

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

- Gminy w transformacji górniczej - typ społeczno-przestrzenny. Dla tego gmin wyzwaniem jest:
 - zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej,
 - przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego;
 - zapewnienie możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia w tym przekwalifikowania kadr;
 - wsparcie dla rozwoju nowych oraz istniejących firm, które będą tworzyć nową bazę ekonomiczną gmin w transformacji górniczej
 - poprawa jakości środowiska,
 - rozwój usług publicznych,
 - poprawa jakości przestrzeni publicznych,
 - zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców,

- rozwój oferty czasu wolnego.

Mapa 12 Obszary Strategicznej Interwencji w strategii województwa śląskiego – gminy w transformacji górniczej

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” kierunki działań i wyzwania poszczególnych typów obszarów stanowią istotne uwarunkowania i ramy celów i kierunków działań projektowanych w strategii rozwoju gminy Hażlach.

Tabela 10 Zgodność celów rozwoju gminy Hażlach z OSI regionalnymi

Cele strategiczne rozwoju gminy Hażlach

OSI regionalne :	C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania	C2. Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy	C4. Trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych
obszary cenne przyrodniczo	X	X	X	X
gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza		X	X	X
gminy w transformacji górniczej	X		X	X

Źródło: opracowanie własne

8. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Proces realizacji strategii ma charakter złożony: wielowymiarowy, długofalowy i wielopodmiotowy. Skuteczne wdrażanie strategii wymaga systemowego i zintegrowanego podejścia. W sensie formalnym podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie strategii jest Wójt Gminy Hażlach oraz podmioty i jednostki samorządu gminy. Szeroki zakres strategicznego rozwoju – wykraczający dalece poza zadania własne gminy – wymaga stałego budowania i wzmacniania lokalnej koalicji partnerów procesu wdrażania strategii. Stąd też, rola samorządu gminy w tym procesie sprowadza się do kilku komplementarnych zadań, wśród których można wskazać:

- tworzenie zbioru informacji umożliwiających monitorowanie procesu wdrażania oraz identyfikowanie potrzeb w zakresie aktualizacji dokumentu,
- podejmowanie decyzji o zakresie wdrażania strategii w kolejnych latach,
- realizację części zadań i projektów,
- wspieranie bądź uczestniczenie jako partner w realizacji strategicznych projektów, w których liderami są inne podmioty,
- promowanie strategii w środowisku lokalnym i animowanie partnerstw na rzecz wdrożenia dokumentu.

Zgeneralizowany charakter strategii uzasadnia opracowanie dokumentów szczegółowych, wśród których wskazać można Program wdrażania strategii zawierający wiązki projektów przyjęte do realizacji w kolejnych okresach implementacji dokumentu; w programie powinny zostać określone i w podstawowy sposób opisane projekty o charakterze strategicznym; Program wdrażania strategii przyjmowany będzie przez podmiot wiodący w procesie implementacyjnym, to jest przez Wójta Gminy Hażlach. Program wdrażania powinien obejmować projekty i działania służące realizacji nakreślonych w strategii celów strategicznych i operacyjnych m.in. w obszarach:

- smart village (w wymiarze rozwoju technologicznego i kompetencyjnego),
- turystyki i usług czasu wolnego, w tym turystyki edukacyjnej i enoturystyki,
- rozwoju biznesu,
- rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Ponadto, zbiór koncepcji rozwoju lokalnego uzupełniać będą inne dokumenty przewidziane przepisami prawa np. z zakresu ochrony środowiska.

Koordynacją procesu wdrażania strategii zajmie się Sekretarz Gminy Hażlach. Do zadań Sekretarza w zakresie koordynacji wdrażania i monitorowania strategii zaliczyć należy:

- koordynacja prac komórek organizacyjnych UG i jednostek podległych w zakresie przygotowania i realizacji projektów o znaczeniu strategicznym dla rozwoju gminy,
- monitorowanie możliwości środków dostępnych na realizację projektów strategicznych,
- koordynacja przygotowań sprawozdań z wdrażania strategii,
- organizowanie spotkań podmiotów procesu wdrożeniowego.

Przygotowywanie programu wdrażania rozumianego jako wiązki projektów realizowane będzie przy uwzględnieniu takich uwarunkowań jak:

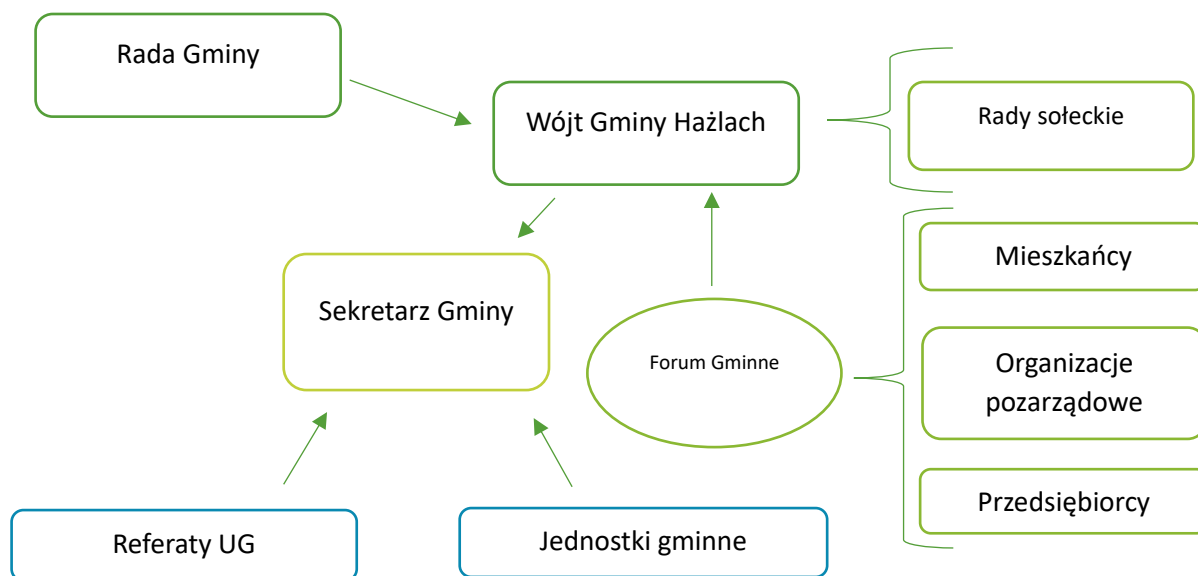
- szacowany stopień wpływu na realizację celów strategii,
- dostępność środków finansowych (lub innych koniecznych zasobów),
- poziom konkretyzacji projektów,
- zainteresowanie partnerów udziałem w realizacji projektu.

Efektywność wdrażania strategii zależy od poziomu zaangażowania w ten proces podmiotów lokalnych. Tak jak proces formułowania strategii był okazją do wymiany poglądów i wspólnego kreowania pomysłów na przyszłość gminy, tak proces wdrażania powinien otwierać możliwości partnerstwa na rzecz podejmowania partnerskich projektów. W stałym dialogu o instrumentach i projektach wdrożeniowych brać będą rady sołeckie oraz organizowane będą otwarte spotkania konsultacyjne.

Dla dynamizacji i utrwalenia dialogu partycypacyjnego w gminie organizowane będą otwarte spotkania konsultacyjne oraz różnego typu formy konsultacji np. poprzez badania ankietowe na stronie internetowej Urzędu Gminy. Działania te ujęte będą w ramach tzw. Forum Gminnego.

Wielość celów i kierunków, ale przede wszystkim zróżnicowanie społeczności lokalnej wymaga włączenia w proces implementacji reprezentantów różnych środowisk w sposób sformalizowany lub niesformalizowany.

Rysunek 3 Podmioty procesu wdrażania

Źródło: Opracowanie własne

Dla zapewnienia efektywności procesu wdrażania prowadzony będzie monitoring i okresowa ewaluacja strategii. Proces monitorowania w głównej mierze powinien obejmować:

- gromadzenie i analizę informacji o realizacji projektów przyjętych do wdrożenia w danym okresie implementacji strategii,
- gromadzenie i analizę wskaźników określonych w rozdziale strategii pn. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia a także innych wskaźników istotnych dla oceny uzyskiwanych rezultatów,
- analizę zmian zachodzących w otoczeniu regionalnym, krajowym oraz europejskim mających wpływ na proces realizacji strategii i zakres projektów realizacyjnych.

Kluczowe wskaźniki monitorowania wskazano w rozdziale pn. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia. Przygotowana informacja z monitoringu będzie zawierała dane do wykorzystania w opracowaniu corocznego Raportu o stanie Gminy.

Do roku 2027 powinna zostać przeprowadzona ewaluacja procesu wdrażania. W oparciu o wnioski z raportu ewaluacyjnego oraz w przypadku stwierdzenia w procesie analiz monitoringowych istotnych przesłanek wpływających na realizację strategii, np. zmiany polityk publicznych na szczeblu krajowym czy regionalnym powinna zostać zainicjowana zmiana lub aktualizacja strategii gminy Hażlach.

9. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja STRATEGII ROZWOJU GMINY HAŻLACH wymagać będzie zaangażowania zróżnicowanych źródeł finansowania. Do kluczowych źródeł finansowania zaliczyć należy:

- dochody własne,
- subwencje,
- dotacje celowe z budżetu Państwa lub budżetów innych jst,
- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi oraz pochodzące z budżetu UE,
- środki innych podmiotów realizujących działania i projekty wpisujące się w strategię.

Środkami służącymi realizacji strategii będą również środki podmiotów prywatnych, w tym przedsiębiorców realizujących własne projekty oraz mieszkańców i podmiotów sektora NGO realizujących własne działania.

Należy podkreślić, że ramy finansowe i poziom wydatków samorządu gminy zależne będą od wielu zmiennych, w tym poziomu dochodów gminy oraz zakresu zadań ciążących na samorządzie lokalnym.

Szacuje się, że łączne wydatki samorządu gminy Hażlach do roku 2030 wyniosą ok. 471,9 mln PLN, w tym wydatki inwestycyjne ponad 53,3 mln PLN¹⁷.

¹⁷ Uchwała Nr I/1/2025 z dnia 29 stycznia 2025 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XI/97/2024 Rady Gminy Hażlach z dnia 18 grudnia 2024 roku w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2025-2029, rok 2030 przejęto w kwotach jak w w/w uchwale dla 2029r.)

10. SPÓJNOŚĆ Z KRAJOWYMI, REGIONALNYM I SUBREGIONALNYM DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Tabela 11 Zgodność celów rozwoju gminy z celami SOR

	Cele STRATEGII ROZWOJU GMINY HAŻLACH			
<i>Cele strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)</i>	C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania	C2. Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy	C4. Trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych
Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej na wiedzy, danych i doskonałości organizacyjnej		x	x	x
Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	x	x	x	x
Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu		x		x

Tabela 12 Zgodność celów rozwoju gminy z celami KSRR

	Cele STRATEGII ROZWOJU GMINY HAŻLACH			
<i>Cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030</i>	C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania	C2. Zintegrowani , angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy	C4. Trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych
Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	x	x	x	x
Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych		x	x	x
Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie		x		x

Tabela 13 Zgodność celów rozwoju gminy z celami regionalnymi

	Cele STRATEGII ROZWOJU GMINY HAŻŁACH			
<i>Cele Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego Śląskie 2030</i>	C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania	C2. Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy	C4. Trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych
Województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej			x	x
Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca	x	x	x	x
Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni	x			x
Województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym		x	x	x

Tabela 14 Zgodność celów rozwoju gminy z celami subregionalnymi

	Cele STRATEGII ROZWOJU GMINY HAŻŁACH			
<i>Strategia Zintegrowanego Rozwoju Terytorialnego Aglomeracji Beskidzkiej Na Lata 2021-2027 (z perspektywą do Roku 2030) - Projekt -</i>	C1. Gmina tworząca przyjazne i bezpieczne warunki zamieszkania	C2. Zintegrowani, angażujący się w rozwój gminy mieszkańcy.	C3. Gospodarka oparta na kapitale ludzkim i atutach przyrodniczo-kulturowych gminy	C4. Trwałość i innowacyjność procesów rozwojowych
Sprawiedliwa i zielona transformacja gospodarcza Aglomeracji Beskidzkiej			x	x
Zmniejszenie emisyjności oraz integracja transportu i mobilności Aglomeracji Beskidzkiej	x		x	x
Podniesienie jakości środowiska naturalnego Aglomeracji Beskidzkiej	x			x
Rozwój turystycznego i kulturowego potencjału Aglomeracji Beskidzkiej			x	x